

HANDLEIDING

Horizontal Historical Education
in non-discriminative Activities

voor docenten

Index

Inleiding 3

Identiteit – “Dit ben ik” 7

Situatiekaarten 16

Tijlijn 33

Renate’s verhaal 73

Op het eerste gezicht 78

Actie ondernemen 94

POLIN

Museum of
the History
of Polish
Jews

**KAZERNE
DOSSIN**

MEMORIAL, MUSEUM AND
DOCUMENTATION CENTRE
ON HOLOCAUST
AND HUMAN RIGHTS

anne frank
stichting

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

Beste docent,

Wat betekent het voor jou als organisaties uit Polen, Nederland en België de handen ineen slaan om educatief materiaal tegen discriminatie te maken? Het zou kunnen betekenen dat deze drie organisaties uiteindelijk niet zoveel van elkaar verschillen. De nationale context is natuurlijk verschillend, maar ze vinden het alle drie blijkbaar noodzakelijk om jouw kennis en vaardigheden te bevorderen om zo discriminatie het hoofd te bieden. Ze realiseren zich dat dit een grote uitdaging is, maar zijn ervan doordrongen dat onderwijs over anti-discriminatie noodzakelijk is. De drie organisaties vinden dat het bestuderen van de geschiedenis aanknopingspunten biedt voor het aanleren van goed burgerschap in het heden. Ze weten dat een goed gekozen aanpak, gekoppeld aan de juiste lesmethodes, van cruciaal belang is.

Deze zes handleidingen bieden hulp aan docenten die les willen geven over discriminatie. De werkvormen zijn het resultaat van een intensieve samenwerking tussen de **Anne Frank Stichting** (Amsterdam), **Kazerne Dossin** (Mechelen) en **Polin** (Warschau) in 2018 en 2019. Meer dan 200 docenten uit België, Nederland en Polen probeerden het materiaal uit. Sommige methodes zijn volledig nieuw, andere worden al geruime tijd succesvol toegepast door een van de genoemde projectpartners.

Twee belangrijke doelen lopen als een rode draad door de handleidingen. Het eerste doel is het **begrijpen en voorkomen van discriminatie**. De leerlingen krijgen meer inzicht in de veelzijdigheid van hun eigen identiteit en hoe we in de praktijk vaak gereduceerd worden tot één enkel (vermeend) onderdeel van die identiteit ('zwart', 'vrouw', 'Jood', 'homoseksueel', 'moslim', ...). Ze leren dat onze menselijke behoefte aan eenvoud en helderheid soms kan leiden tot stereotypen ("alle vrouwen huilen snel"), hoe dat weer vooroordelen tot gevolg kan hebben ("Naya is een vrouw, dus ik weet zeker dat ze veel huilt"). Vooroordelen kunnen dan weer leiden tot discriminatie ("Ik wil niet werken met Naya"). Het doorgronden van dergelijke mechanismes is een belangrijke stap om discriminatie een halt toe te roepen. Het tweede doel is **reageren op discriminatie**. De handleidingen bieden inzicht in welke concrete mogelijkheden er bestaan om zelf iets tegen discriminatie te doen. Wat kan je zeggen? Wat kan je doen? Welke stappen zijn er? De leerlingen buigen zich gezamenlijk over deze vragen en leren zo om hun eigen strategie te bepalen.

Inleiding

De manier waarop leerlingen met het onderwerp geconfronteerd worden verschilt nogal. Daarom zijn de handleidingen opgedeeld in drie leeftijdsgroepen. Twee handleidingen zijn voor de leeftijdsgroep 10-12 jaar, twee handleidingen zijn voor de leeftijdsgroep 13-15 en twee handleidingen zijn voor de leeftijd 16-18.

	Begrijpen en voorkomen van discriminatie	Reageren op discriminatie
Leeftijd 10-12	“Dit ben ik” Een handleiding over identiteit	“Situatiekaarten” Een handleiding over hoe je kunt reageren op moeilijke situaties
Leeftijd 13-15	“Tijdslijn” Een handleiding over belangrijke gebeurtenissen tijdens WO II en het leven van een historische persoon	“Renate’s verhaal”
Leeftijd 16-18	“Op het eerste gezicht” Handleiding over vooroordelen	“Doe iets!” Handleiding over echte verhalen waarbij mensen concreet iets doen tegen discriminatie.

Laat deze indeling geen reden zijn om de andere handleidingen links te laten liggen. De meeste methodes kunnen eenvoudig aangepast worden voor de groep waarmee je werkt. Als je met jonge kinderen gaat werken is het belangrijk je bewust te zijn van hun gevoeligheid en hun beperkte mogelijkheid zich in te leven in anderen. Hoe dan ook, aarzel niet om de verschillende activiteiten over te nemen en aan te passen voor jouw doelgroep.

Nog een paar tips:

■ Vergroot de impact

Het organiseren van een activiteit rondom discriminatie heeft zin, vooral als het onderdeel is van een heel proces. Maak het slagen of niet slagen van je aanpak niet afhankelijk van één activiteit. Een weloverwogen reeks activiteiten om discriminatie aan te kaarten vergroot de kans om op lange termijn je doelen te bereiken.

■ Samenwerken werkt

Probeer het niet alleen te doen en zoek samenwerking met je collega's. Een vakoverstijgende aanpak biedt de mogelijkheid om verschillende perspectieven te ontwikkelen. Dit kan heel waardevol zijn. Als verschillende collega's hun visies inbrengen en het werk niet door één enkele persoon gedaan wordt is de kans groot dat het project langer zal beklijven.

■ Ken je doelgroep (en jezelf)

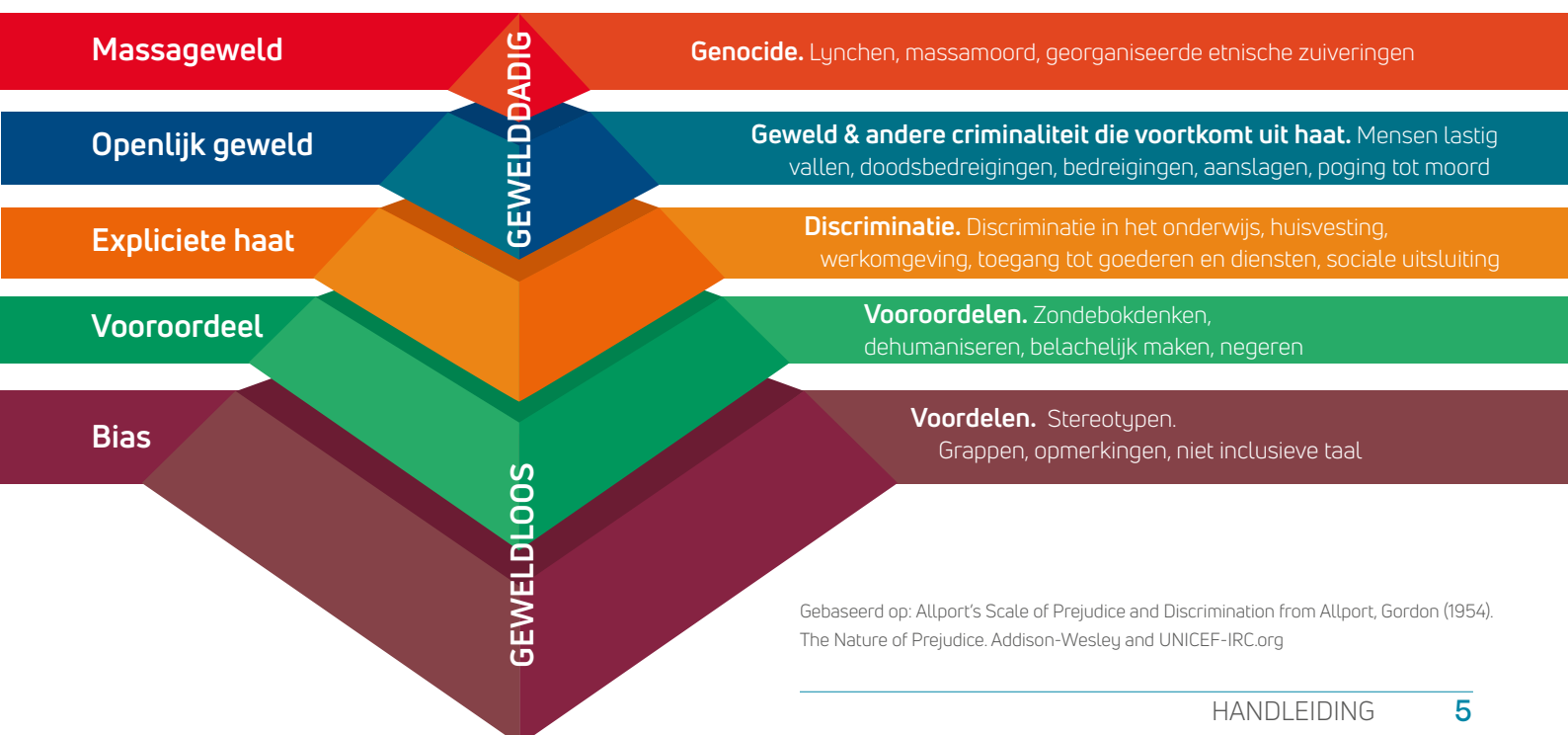
Je moet niet enkel de cognitieve vaardigheden van je doelgroep kennen (wat weten ze al over stereotypen en vooroordelen?), maar probeer je ook een beeld te vormen van de **ervaringen en emoties die een rol spelen** in de groep. Worden we vaak geconfronteerd met discriminatie? Welke vooroordelen hebben we zelf? Welke vooroordelen hebben mensen over ons? Wat weten we en wat willen we leren? Wat is onze motivatie om ons bezig te houden met dit onderwerp? Zoek naar ingangen die aansluiten bij de groep.

■ Betrek de leerling erbij

Als je de leerling een actieve rol geeft dan voelen ze zich betrokken; als je ze **eigenaarschap over het leerproces** geeft dan zijn ze meer gemotiveerd om te leren. Ga van tevoren in gesprek met ze over wat de doelen zijn en hoe je die met de hele groep kunt bereiken. Welke taken gaan de leerlingen uitvoeren, welke taken blijven bij de docent? Laat de leerlingen bepaalde onderdelen van de les presenteren of laat ze een rol spelen bij de organisatie ervan. Wees niet de alwetende docent, maar probeer de motiverende coach te zijn.

■ Kijk naar overeenkomsten en verschillen tussen vroeger en nu

Het zoeken naar overeenkomsten tussen verleden en heden kan helpen om de gevaren van discriminatie duidelijk te maken. Je kan bijvoorbeeld het fenomeen 'zondebok' ten tijde van het nazisme duidelijk maken door te verwijzen naar pesten vandaag de dag. Wees echter voorzichtig met dit soort vergelijkingen, wijs op de overeenkomsten, maar ook op de verschillen. Pesten op school kan niet op één lijn gezet worden met oorlog of genocide. Om dit duidelijk te maken kan je de Piramide van Haat gebruiken.

■ Zoek de dialoog

Mensen hebben verschillende meningen over vooroordelen en discriminatie. Dat is op zich geen probleem. Integendeel: het verwoorden van je eigen mening op een constructieve manier is een belangrijke vaardigheid in een democratie. Het is belangrijk dat er ruimte is voor dialoog. Dat betekent om te beginnen dat de leerlingen zich veilig moeten voelen als ze hun mening geven. De regels voor het gesprek moeten voor iedereen duidelijk zijn en de regels moeten gerespecteerd worden door heel de groep. Je rol als begeleider is dus om de leerlingen – wanneer nodig - aan deze regels te herinneren. Verder moeten de leerlingen en de docent een oprechte luisterhouding ontwikkelen. Oordeel niet meteen, maar toon belangstelling voor de mening van de ander. Het kan helpen om het gesprek in de vorm van een debat plaats te laten vinden. Tijdens zo'n debat gaan leerlingen op een goed gestructureerde manier in gesprek met elkaar. Het doel moet niet zijn om de ander te overtuigen, maar om te luisteren naar elkaar, om het blikveld te verruimen en om te leren van de meningen van anderen. Daarbij hoort ook het toetsen en eventueel herzien van de eigen mening.

■ Multiperspectiviteit

Als we het hebben over discriminatie dan is het belangrijk om het over de slachtoffers te hebben. Maar ook het perspectief van de daders en omstanders is van belang. Waarom doen zij wat ze doen? Conformereren ze zich aan de groep? Vergeet men dat het om mensen gaat? Welke rol speelt gehoorzaamheid? Machtsmisbruik? Angst? En hoe kan je die mechanismes het hoofd bieden?

Vanaf een vroege leeftijd ontwikkelen kinderen vooroordelen. Ze luisteren naar wat anderen zeggen, in de klas, thuis, bij de sportclub etc. Als ouder of docent speel je een belangrijke rol. Denk na over je eigen vooroordelen en je referentiekader. Geloof je echt dat meisjes harder werken dan jongens? Is het lesmateriaal dat je gebruikt wel divers genoeg? Hoe sluit je misschien zelf leerlingen (onbewust) uit?

■ Moraliseer niet

Als de leerlingen het gevoel hebben dat ze conclusies en meningen opgedrongen krijgen dan is het risico groot dat ze afhaken. Ze zullen de goedbedoelde lessen ("Discriminatie mag niet") niet serieus nemen. Daarom is het van groot belang om de methodes en informatie die gebruikt worden kritisch te blijven bekijken.

■ Buiten de klas

Het is vanzelfsprekend dat onderwijs over discriminatie ook buiten de klas plaats moet vinden. Samenwerking met andere vakken en docenten heeft een grote meerwaarde. Je kunt het initiatief nemen voor ene projectweek rondom het onderwerp, je kunt regels voor de hele school opstellen, je kunt het onderwerp bespreken op de ouderavonden etc. (gebaseerd op: Toetssteen voor herinneringseducatie, www.herinneringseducatie.be)

Identiteit – “Dit ben ik”

Doelgroep + aantal deelnemers
(min. en max.)

Schoolklas - basisonderwijs
10 – 12 jaar
Geen minimum aantal deelnemers

Duur

1 uur en 15 minuten

Inhoud
(korte beschrijving)

In drie stappen leren leerlingen meer over hun eigen identiteit en de groepen waar zij toe behoren. Studenten werken individueel op een werkblad. Over de groep die het belangrijkste is voor hen schrijven ze vooroordelen op die anderen over deze groepen hebben. Aan het eind van de les wisselen studenten hun antwoorden uit. De docent heeft een belangrijke rol in dit gedeelte van de les.

Methode

Opdrachten op werkbladen

Leerdoelen
(wat is de impact op de deelnemers)

- De studenten leren meer over hun eigen identiteit
- De studenten leren meer over de identiteit van hun klasgenoten
- De studenten leren meer over vooroordelen die mensen hebben over bepaalde groepen en dat deze vooroordelen niet over individuen gaan
- De studenten krijgen empathie voor hun klasgenoten

Indeling van het lokaal

Geen speciale opstelling nodig
Studenten hebben een tafel nodig om aan te werken

Materiaal

- Werkbladen (nummer 1, 2 en 3)
- Pennen
- Post-it's

Vorbereiding

- Maak kopieën van de werkbladen, elke student heeft 3 werkbladen nodig
- Lees 'Begin bij jezelf' (<http://edu.annefrank.org/beginbijjezelf/dynamic/02-discriminatie/2.22.4.begin-bij-jezelf-discriminatie.pdf>)
- Vul de werkbladen voor jezelf in

STAP VOOR STAP

Stap 1. Werkblad 1: Bij welke groepen hoor jij?

- **Duur:** 10 minuten
- **Doel:** Inzicht krijgen tot welke groepen studenten behoren
- **Materialen:** Werkblad 1: Bij welke groepen hoor jij?
Pennen
- **Vorbereiding:** Kopieën van de drie verschillende werkbladen.
Leg de werkbladen gescheiden neer.

1. Uitleg door de docent (3')

Vertel de studenten dat zij in drie stappen meer gaan leren over hun eigen identiteit. Vertel ze dat ze in totaal drie verschillende werkbladen zullen krijgen, maar dat ze deze niet allemaal tegelijk krijgen. Laat de studenten alvast nadenken over hun identiteit of bij welke groep zij horen. Doe dit door een eigen voorbeeld te geven, bijvoorbeeld: beroep (docent), sport (voetbal)

2. Werkblad 1 (7')

Deel werkblad 1 uit en laat de studenten de uitleg lezen.
Daarna kunnen ze het werkblad invullen.

De docent loopt rond om studenten die vragen hebben of moeite hebben met het vinden van antwoorden te helpen.

3. Uitleg (1')

Wanneer de eerste studenten klaar zijn met werkblad 1, vraag dan aan alle studenten om te luisteren naar de volgende instructie.

Stap 1. Werkblad 1

Bij welke groepen hoor jij?

1
stap

Vul jouw identiteitsplaatje in. Is er een groep die er niet bij staat maar die voor jou toch belangrijk is? Vul die dan in bij 'anders, namelijk' (denk aan familie, bijbaan, religie enzovoorts).

anne frank stichting

Stap 2. Werkblad 2: Bij welke groepen hoor jij?

- **Duur:** 8 minuten
- **Doel:**
 - Inzicht krijgen tot welke groepen studenten horen
 - Inzicht krijgen in welke groepen het belangrijkste zijn voor studenten
- **Materialen:** Werkblad 2: Bij welke groepen hoor jij?
Pennen
- **Vorbereiding:** Kopieën van de drie verschillende werkbladen.
Leg de werkbladen gescheiden neer.

1. Uitleg door de docent (2')

Het eerste werkblad geeft een overzicht van de groepen waartoe de studenten behoren. Het tweede werkblad geeft inzicht in welke groepen het belangrijkste zijn voor de studenten. Deze groepen zeggen meer over de identiteit van de student. Laat studenten hun hand opsteken als ze klaar zijn met werkblad 1, zodat zij werkblad 2 kunnen krijgen.

2. Werkblad 2 (5')

Deel werkblad 2 uit en laat de studenten de uitleg lezen. Daarna kunnen ze het werkblad invullen.

De docent loopt rond om studenten die vragen hebben of moeite hebben met het vinden van antwoorden te helpen.

3. Instructie (1')

Wanneer de eerste studenten klaar zijn met werkblad 2, vraag dan aan alle studenten om te luisteren naar de volgende instructie.

Stap 2. Werblad 2

Bij welke groepen hoor jij?

anne frank stichting

2
stap

Kies nu drie groepen uit stap 1 die voor jou het belangrijkste zijn.
Tip: Weet je het niet meteen? Bedenk dan hoe jij je aan iemand voor zou stellen.

Stap 3. Werkblad 3: Groepen en vooroordelen

- **Duur:** 10 minuten
- **Doel:** Inzicht krijgen in welke vooroordelen studenten kennen over de groepen waar zij toe behoren
- **Materialen:** Werkblad 3: Groepen en vooroordelen
Pennen
- **Vorbereiding:** Kopieën van de drie verschillende werkbladen.
Leg de werkbladen gescheiden neer.

1. Uitleg door de docent (2')

De eerste twee werkbladen gaven een overzicht van de groepen waar studenten toe behoren en welke groepen belangrijk voor hen zijn. Werkblad drie gaat over vooroordelen. Wat denken andere mensen over de groepen die belangrijk voor de studenten zijn? Geef een persoonlijk voorbeeld, zodat de studenten begrijpen wat de opdracht is. Bijvoorbeeld: als je iemand bent die heel graag leest, dan kunnen mensen zeggen dat je een saai persoon bent. Laat een paar studenten andere voorbeelden geven. Laat studenten hun hand opsteken als ze werkblad 2 hebben ingevuld, zodat ze werkblad 3 kunnen krijgen.

2. Werkblad 3 (8')

Deel werkblad 3 uit en laat de studenten de uitleg lezen. Daarna kunnen ze het werkblad invullen. De docent loopt rond om studenten die vragen hebben of moeite hebben met het vinden van antwoorden te helpen.

Stap 3. Werkblad 3

Groepen en vooroordelen

Ken jij vooroordelen over
een van de drie groepen
die je hebt uitgekozen?
Vul onderstaande figuur
in. Je hoeft niet alle
vakken in te vullen.

anne frank stichting

Stap 4. Nabespreking

- **Duur:** 40 minuten
- **Doel:**
 - Uitwisselen van informatie met de studenten
 - Meer leren over de identiteit van klasgenoten
 - Leren dat vooroordelen en stereotypen gaan over groepen en niet over individuen
- **Materialen:** Inge vulde werkbladen, Flip-over papier, Markers, Post-it's
- **Vorbereiding:** Studenten zitten in een kring

1. Maak een kring (5')

Laat de leerlingen met hun werkbladen in de kring komen zitten.

2. Antwoorden (15')

Vraag één van de studenten om te vertellen welke groepen belangrijk zijn voor hem/haar. Vraag andere studenten of zij dezelfde groepen hebben of dat zij andere groepen hebben die belangrijk zijn. Als er geen nieuwe groepen meer bijkomen, dan kun je verder met de volgende stap.

Schrijf de groepen die belangrijk zijn voor de studenten op het flip-over papier. Welke groep is het meeste genoemd door de studenten?

Schrijf de groep die het meeste is genoemd op een nieuw flip-over papier. Vraag de studenten om over deze groep zoveel mogelijk vooroordelen die andere mensen kunnen hebben over deze groep op te schrijven. Per opmerking gebruiken de studenten 1 post-it. Laat de studenten de vooroordelen één voor één voorlezen en op het flip-over papier plakken.

Als alle post-its voorgelezen zijn en besproken zijn, vraag de studenten dan of deze vooroordelen ook kloppen. Hoogstwaarschijnlijk zullen de studenten vertellen dat de vooroordelen niet correct zijn.

Deze opdracht kun je een aantal keer herhalen.

3. Theorie (10')

Geef de studenten na het bespreken van de antwoorden meer informatie over stereotypen en vooroordelen. Vraag waar deze stereotypen en vooroordelen vandaan komen. Hoe komen we aan deze ideeën? (Media, ouders, vrienden, (negatieve) ervaringen).

Stereotypen en vooroordelen komen voort uit eigen (negatieve) ervaringen of afbeeldingen van de media. We hebben allemaal een bepaald idee over een persoon, zonder hem of haar te kennen. Iedereen doet dat de hele dag. Het laat zien hoe makkelijk het is om iemand te beoordelen/veroordelen.

Als je iemand beter leert kennen, dan kun je anders over hem of haar gaan denken. Jouw eerste indruk zorgt ervoor dat je iemand beoordeelt en in een hokje plaatst, waarvan jij denkt dat hij of zij daartoe behoort. Maar iedereen is een individu en behoort tot meerdere groepen. Dat hebben we vandaag gezien met het invullen van de werkbladen.

Wat ook belangrijk is om studenten mee te geven, is dat je identiteit gedurende de jaren kan veranderen. Vraag de studenten welke veranderingen jouw identiteit kunnen beïnvloeden.

4. Conclusie (10')

Vraag de studenten om op een post-it een belangrijke boodschap te schrijven die zij willen onthouden. Wat realiseren zij zich nu wat zij eerst niet deden.

Als de studenten klaar zijn, vraag ze dan om op te staan. Stel opnieuw de vraag: Wat heb je vandaag geleerd, wat wil je onthouden? Als docent start je eerst door te vertellen wat jij hebt geleerd. Dit doe je nadat je een stap naar voren hebt gezet. Daarna nodig je de studenten uit die dat ook vinden, zij doen ook een stap naar voren.

Werkwijze:

1. Doe een stap naar voren
2. Zeg wat je wilt zeggen
3. Nodig anderen uit
4. Anderen die het ermee eens zijn, stappen ook naar voren
5. Iedereen gaat weer terug naar de startpositie
6. Docent nodigt een andere student uit om iets te delen
7. Etc.

Situatiekaarten

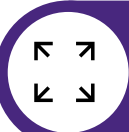
Doelgroep + aantal deelnemers
(min. en max.)

Schoolklas – basisonderwijs
10 – 12 jaar oud
Geen minimum aantal deelnemers

Duur

1 uur of 1,5 uur

Inhoud
(korte beschrijving)

In groepjes ontvangen de studenten allemaal dezelfde kaarten met daarop discriminerende of beledigende situaties er op. De studenten worden gevraagd om elke situatie in hun groep te bespreken. Ze moeten het met elkaar eens worden over de plek van de kaart op de ernstlijn. De ernstlijn is een denkbeeldige lijn op de vloer of tafel, die begint met niet ernstig en eindigt bij zeer ernstig.

Methode

Discussie in kleine groepen
Discussie met de gehele klas

Leerdoelen
(wat is de impact op de deelnemers)

- Studenten reflecteren over hun eigen normen en waarden en die van anderen.
- Studenten leren zich te positioneren
- Studenten leren argumenten te vinden voor hun eigen standpunten

Indeling van het lokaal

Studenten werken in kleine groepen aan tafels

Materiaal

- Sets van situatiekaarten

Vorbereiding

- Maak kopieën van de situatiekaarten – elke groep heeft een set situatiekaarten nodig
- https://www.annefrank.org/media/filer_public/f0/ea/f0ea58b0-c220-4978-90ce-5deafbc2f8cb/resource_14_cards-v01.pdf
- Kies de kaarten die je wilt gebruiken, welke je geschikt vindt voor de leeftijdsgroep.
- Als de kaarten niet geschikt zijn voor de leeftijdsgroep of als je ze meer wil relateren aan het nieuws in het land kan je ook zelf je eigen kaarten maken. (maak gebruik van kranten, stukjes van Youtube, etc.)

STAP VOOR STAP

Stap 1. Hoe ernstig denk je dat dit is? (groepswerk, max. 5 studenten per groep)

- **Duur:** 15 minuten
- **Doel:**
 - Vergelijk de verschillende ernstlijnen en bespreek de uitkomsten
 - Studenten leren om argumenten te vinden voor hun standpunten
 - Studenten leren om hun standpunt te verdedigen
- **Materialen:** Situatiekaarten
- **Vorbereiding:** Selecteer situatiekaarten die je wilt gebruiken
Maak je eigen situatiekaarten die geschikt zijn voor je groep

1. Uitleg door de docent (2')

1. Studenten ontvangen dezelfde kaarten met situaties daar op die discriminerend of beledigend zijn. Vraag de studenten elke situatie te bespreken. Ze moeten het met elkaar eens worden over de plek van de kaart op de ernstlijn. De ernstlijn is een denkbeeldige lijn op de vloer of tafel, die begint met niet ernstig en eindigt bij zeer ernstig.

2. Neem een standpunt in en beargumenteer (10')

De studenten gaan aan de slag. De docent loopt rond en ziet en hoort het proces. Help groepjes als ze het lastig vinden, of vraag groepjes naar hun standpunten over specifieke situaties.

3. Instructies (3')

Als alle groepen klaar zijn vraag je studenten hoe het is gegaan. Bespreek de uitkomst nog niet. Dat is de volgende stap. Na een korte ronde antwoorden van de groepjes over hoe het proces ging, nodig je de groepen uit om de kaarten op een centraal punt van het lokaal te leggen (grond of tafel). Zorg dat alle studenten om de kaarten heen kunnen staan.

Stap 2. Bespreek de kaarten (met de hele klas)

- **Duur:** 15 minuten
- **Doel:**
 - Vergelijk de verschillende ernstlijnen en bespreek de uitkomsten
 - Studenten leren om argumenten te vinden voor hun standpunten
 - Studenten leren om hun standpunt te verdedigen
- **Materialen:** Situatiekaarten
- **Vorbereiding:** Selecteer situatiekaarten die je wilt gebruiken
Maak je eigen situatiekaarten die geschikt zijn voor je groep

1. Uitleg door de docent (2')

Vraag de groepen de kaarten neer te leggen op de volgorde die zij bedacht hebben. Dit kan op de vloer of een tafel zijn.

Zorg ervoor dat alle groepen de kaarten op dezelfde manier neerleggen, bijvoorbeeld dat ze aan de linkerkant van de lijn beginnen met de minst ernstigste kaart. Naarmate je meer naar rechts gaat worden de kaarten steeds ernstiger volgens de groepen. (je kunt de kaarten ook van boven naar onder leggen) Het is belangrijk dat alle groepen dezelfde procedure aanhouden, omdat je de uitkomsten wilt vergelijken.

Nodig alle studenten uit om om de kaarten heen te gaan staan.

2. Bespreek de kaarten (15')

Je wilt de ernstlijnen vergelijken en bespreken, waarom hebben bepaalde groepjes een situatie op een andere locatie hebben gelegd dan de andere groepjes?

Vragen die je kunt stellen:

- a. Hoe hebben jullie besloten waar een kaart gelegd werd?
- b. beschrijf het proces rondom het plaatsen van de kaarten op de lijn. Welke situatie was het moeilijkste om te plaatsen? Waarom? (probeer te achterhalen wat hun beslissingen heeft beïnvloed: persoonlijke ervaringen, overtuigingen, media..)
- c. Vergelijk de ernstlijnen, ik zie dat deze situatie op een andere plek ligt dan bij de andere groepjes. Kunnen twee groepen bespreken over waarom ze dit zo hebben gedaan?

3. Afsluiting (3')

Vat samen wat jou is opgevallen tijdens de bespreking van de uitkomsten van de ernstlijnen. Je kunt bijvoorbeeld iets vertellen over hoe de groep met elkaar omging (respectvol, goed naar elkaar luisterend) of waar standpunten en argumenten vandaan komen (persoonlijke ervaringen, media, ouders, vrienden..)

Stap 3. Doe het zelf (in groepjes van 5)

	Duur:	20 minuten
	Doel:	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten leren een standpunt in te nemen • Studenten leren argumenten te vinden voor hun standpunt • Studenten leren over andere argumenten dan die van hunzelf
	Materialen:	Situatie geschreven op papier (hand-out) of op het bord Flip-over papier, Pennen
	Vorbereiding:	Print situatie op papier (hand-out) voor elke groep

1. Uitleg door de docent (2')

Lees de volgende situatie voor (of vertel een situatie die beter past bij de studenten. Schrijf het voor jezelf op zodat het niet te lang wordt) en vraag de studenten om met een scenario te komen. Hoe zouden zij reageren? Elke groep wordt uitgenodigd om hun reactie op het bord te zetten.

2. Situatie (10')

Jij en de vriend worden op hetzelfde moment op een wachtlijst geplaatst om lid te worden van een voetbalteam. Jullie willen beiden heel graag lid worden van hetzelfde team, omdat jullie andere vrienden ook in dat team zitten. Na een maand word jij uitgenodigd om bij het team te komen. Je vriend krijgt te horen dat er nog geen plek is. Na een tijdje komen er meer nieuwe leden bij het team, maar je vriend staat nog steeds op de wachtlijst. Het is duidelijk, je vriend wordt gediscrimineerd omdat hij moslim is. Wat doe je?

Vraag de studenten hun reacties op te schrijven op de flip-over.

3. Afsluiting (8') (Gehele klas)

Bespreek de ideeën die elke groep heeft opgeschreven.

Vraag de studenten waarom het belangrijk is te reageren.

Vraag de studenten naar hun eigen ervaringen, hebben zij zelf wel eens dit soort situaties meegemaakt? Wat deden ze toen? Of kwam er toen iemand op voor hun?

Optionele afsluiting (30') (gehele klas)

Laat elke groep een situatie uitzoeken die zij willen laten zien aan de rest van de klas.

Zij kunnen dit doen door rollenspel. Je zult moeten zorgen voor genoeg ruimte zodat de studenten deze korte stukjes kunnen spelen. Geef de groepjes 10 minuten om voor te bereiden. Elke groep krijgt 5 minuten om de situatie te spelen en de reactie die daar op volgt.

*Een ouder scheldt een jongen uit
tijdens een wedstrijd.*

*Ouders melden hun zoontje aan bij een vereniging
en krijgen bericht dat er een wachtlijst is. Met een
Hollandse achternaam blijkt er wel plaats te zijn.*

*Een jeugdtrainer twijfelt eraan of hij
uit de kast zal komen op zijn club.*

*Spelers maken een discriminerende opmerking
naar twee jongens van Marokkaanse afkomst.*

MIJN VADER ZAT BIJ DE COMMANDO'S,
MIJN MOEDER ZAT BIJ DE SS. SAMEN
VERBRANDDEN ZIJ JODEN, WANT JODEN
DIE BRANDEN HET BEST.

GA ER WAT HARDER IN.
JULLIE ZIJN TOCH GEEN
HOMO'S?

Supporters van FC Utrecht scanderen een anti-Joods spreekkoor tijdens de wedstrijd FC Utrecht – Ajax (2015). De club krijgt een geldboete van € 10.000.

Een voetbalcoach spreekt een groepje jonge spelers toe tijdens de rust.

Op Facebook reageren mensen op een selfie van Leroy Fer met "FC Aap".

HOMO'S ZIJN NIET SPORTIEF EN ZE HEBBEN EEN ANDERE MOTORIEK. DAAROM ZIE JE ZE NIET IN HET VOETBAL.

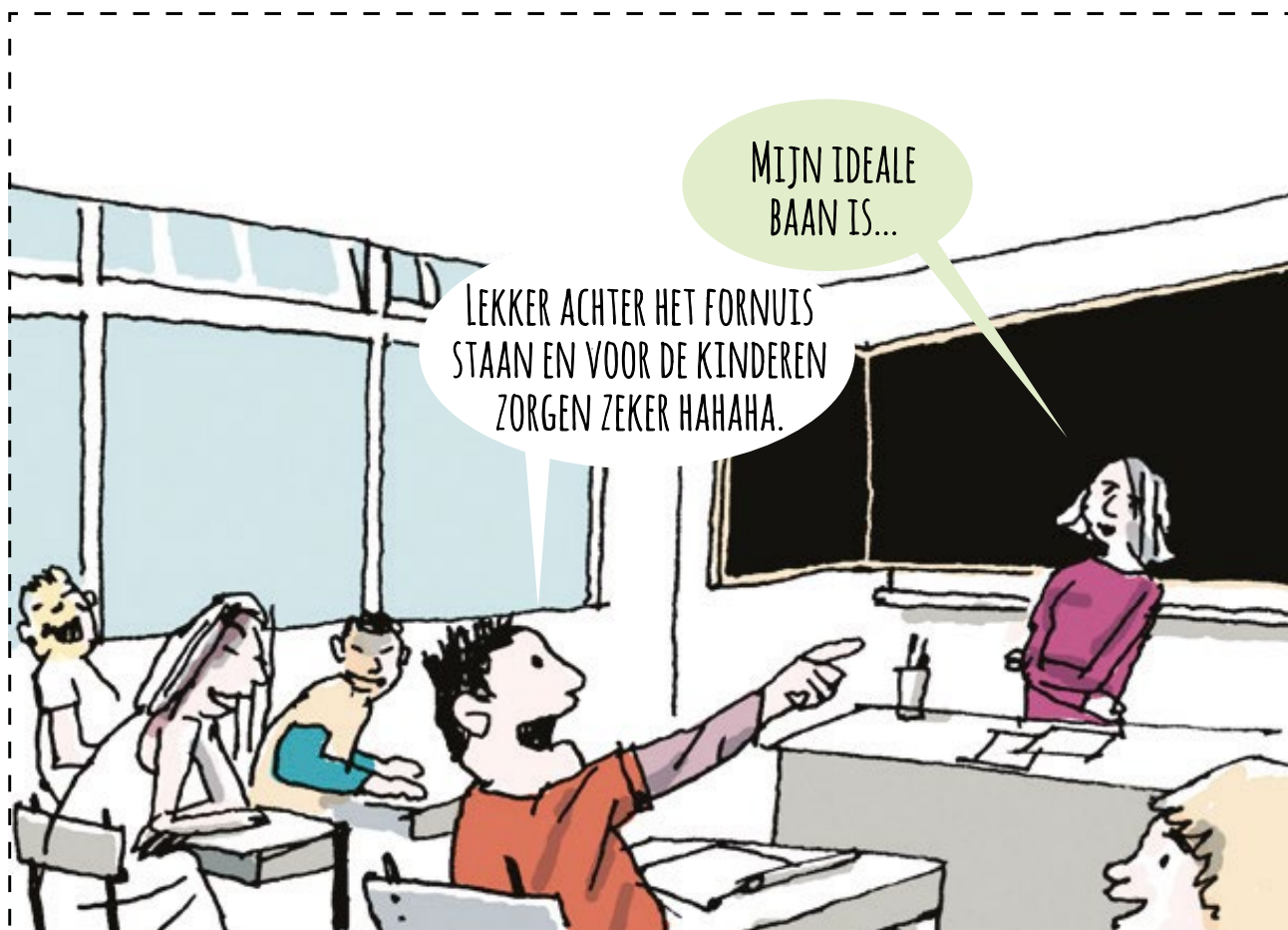
Leroy Fer plaatst in november 2014 een selfie op Facebook van een aantal donkere spelers van het Nederlands elftal. De selfie ontlokt racistische reacties zoals 'FC Aap'.

In een interview zegt Frank de Boer dat homo's niet erg sportief zijn en dat er daarom zo weinig homo's voetballen. (BNN, 2012)

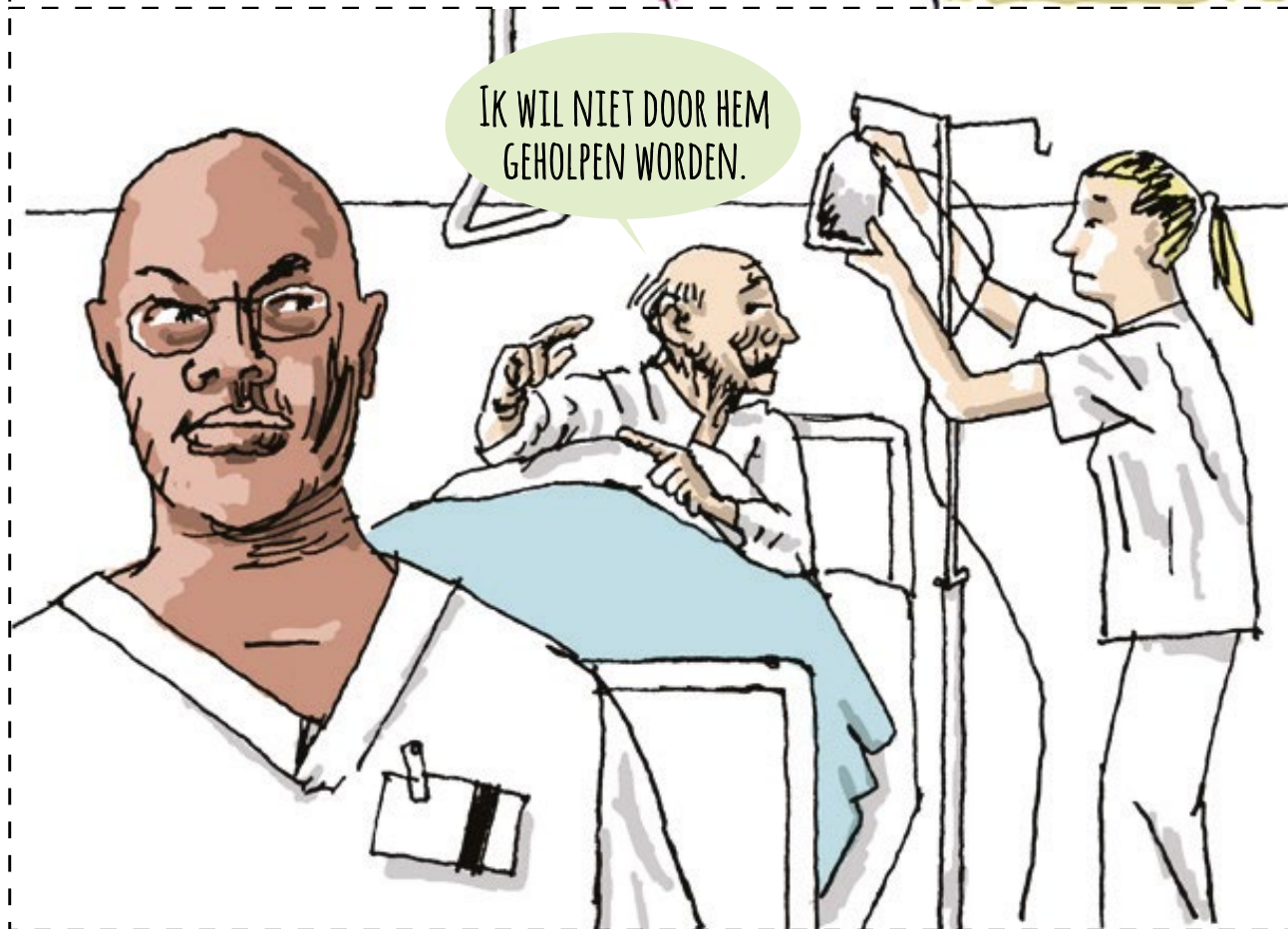

Twee mannen maken een seksistische opmerking over vrouwen.

Een winkelmanager houdt twee jongens extra in de gaten vanwege hun afkomst.

*Een jongen maakt een seksistische
opmerking over een meisje in zijn klas.*

	Doelgroep + aantal deelnemers (min. en max.)	Schoolklas – voortgezet onderwijs 13 – 15 jaar Geen minimum aantal deelnemers Verdeel de groep in kleine groepjes van 5 studenten.
	Duur	60 – 90 minuten
	Inhoud (korte beschrijving)	Foto's worden gebruikt om te reflecteren op verschillende periodes in het leven van Anne Frank. Studenten herkennen het proces van uitsluiting en de verschillende stappen die hebben geleid tot de opkomst van het Nazisme en de Holocaust. Hiervoor wordt de groep in kleine groepjes van 5 personen ingedeeld en krijgt elk groepje een serie foto's. Elke deelnemer ontvangt tenminste 1 foto en leest de informatie op de achterkant van de foto.
	Methode	Discussie in kleine groepen. Discussie met de gehele groep
	Leerdoelen (wat is de impact op de deelnemers)	<ul style="list-style-type: none">• Meer begrip en kennis over de geschiedenis van Anne Frank en haar tijd• Analyseren hoe de context van die tijd het leven van Joden, en in het bijzonder het leven van Anne Frank en haar familie heeft beïnvloed.• De verschillende stadia die tot de Holocaust hebben geleid herkennen.• Reflecteren over de verschillende oorzaken die hebben geleid tot de opkomst en macht van de Nazi's in Duitsland.
	Indeling van het lokaal	Studenten werken in kleine groepen aan tafels
	Materiaal	<ul style="list-style-type: none">• Anne Frank tijdlijn• Papier• Pennen• Plakband
	Vorbereiding	<ul style="list-style-type: none">• Print de Anne Frank tijdlijn tweezijdig, op landschap formaat, spiegel de korte kant. https://www.annefrank.org/media/filer_public/ea/bd/eabd5cc0-9fea-4fe4-827e-3a514bb9486c/resource_8_uk-v06.pdf• Voeg foto's toe als er niet genoeg zijn• Voeg foto's toe die verwijzen naar de historische context van jouw land.• Vervang foto's die niet passen bij de leeftijdsgroep• Maak kaarten met deze jaartallen(bijvoorbeeld 1929, 1933, 1938, 1939-1940, 1942, 1944-1945, 1947) https://www.annefrank.org/media/filer_public/82/d9/82d96d42-3cb2-4bea-bb7c-90c68ba61d42/resource_8_uk-dates.pdf

STAP VOOR STAP

Stap 1. Foto's

- **Duur:** 25 minuten
- **Doel:**
- Studenten wisselen foto's uit
 - Studenten wisselen met hun groep de informatie uit die ze hebben over de foto's.
 - Meer begrip en kennis over de geschiedenis van Anne Frank en haar tijd
 - Reflecteren over de verschillende oorzaken die hebben geleid tot de opkomst en macht van de nazi's in Duitsland.
 - De verschillende stadia die tot de Holocaust hebben geleid herkennen
- **Materialen:** Tijdlijn foto's, kaarten met jaartallen, papier, pennen, computers, tablets
- **Vorbereiding:** Zie hierboven

1. Uitleg door de docent (2')

Elke student ontvangt een foto en leest de informatie op de achterkant van de foto. Vertel de studenten dat zij deze informatie moeten uitwisselen in hun groep. Vertel ze ook dat zij meer informatie kunnen opzoeken online (optioneel).

2. Analyseer de foto's (18')

De studenten gaan aan de slag. Vraag de studenten meer informatie te vinden over de foto/ gebeurtenis.

Hang ondertussen de kaarten met jaartallen (1929-1947) in chronologische volgorde op het bord/ op in de klas.

3. Instructie (5')

Vraag de studenten een omschrijving van de foto/ het historische moment voor te bereiden. Laat ze deze omschrijving op papier opschrijven (ter grootte van de foto)

Stap 2. De foto's op de tijdljn plaatsen

- **Duur:** 30 minuten
- **Doel:**
 - Maak een chronologische tijdljn met foto's
 - Meer begrip en kennis over de geschiedenis van Anne Frank en haar tijd
 - Reflecteren over de verschillende oorzaken die hebben geleid tot de opkomst en macht van de nazi's in Duitsland
 - De verschillende stadia die tot de Holocaust hebben geleid herkennen
- **Materialen:** Tijdljn foto's, kaarten met jaartallen, papier, plakband
- **Vorbereiding:** Achtergrondinformatie over de historische gebeurtenis op de foto
Informatie over de geschiedenis van Anne Frank

1. Uitleg door de docent (2')

Vertel de studenten dat zij een tijdljn gaan samenstellen. Vraag een van de studenten te beginnen door zijn of haar foto te laten zien en de omschrijving hiervan voor de lezen. De volgende stap is om de foto te plaatsen bij het correcte jaartal.

2. Maak een tijdljn (20')

Nodig studenten uit om hun foto te laten zien en de omschrijving voor de lezen, laat ze daarna hun foto op de tijdljn plaatsen. In sommige gevallen spreekt de foto voor zich, in andere gevallen zal je meer informatie moeten geven over deze gebeurtenis. Laat studenten vragen stellen.

3. Afsluiting (8')

Als alle foto's op de tijdljn zijn geplaatst geef je meer informatie over de geschiedenis van Anne Frank en de Holocaust. Verduidelijk de belangrijkste gebeurtenissen. Vergeet niet de verschillende stadia die hebben geleid tot de Holocaust duidelijk te maken, en vertel de studenten ook over hoe de opkomst van het Nazisme invloed had op de levens van Joden, waaronder de familie Frank.

Stap 3. OPTIONEEL Universele Verklaring van de rechten van de mens

- **Duur:** 30 minuten
- **Doel:**
 - Studenten leren over de Universele Verklaring van de rechten van de mens
 - Studenten leren over het belang van mensenrechten vandaag de dag
 - Studenten leren het verband tussen historische gebeurtenissen en de Universele Verklaring van de rechten van de mens
- **Materialen:** Kopie van de Universele Verklaring van de rechten van de mens, pennen, papier, plakband
- **Vorbereiding:** Print de Universele Verklaring van de rechten van de mens

1. Uitleg van de docent (10')

Vertel meer over de Universele Verklaring van de rechten van de mens.
(zie achtergrond informatie)

Laat studenten een kort filmpje zien over de Universele Verklaring van de rechten van de mens.

<https://www.youtube.com/watch?v=JaHwy5tdLOY>

<https://www.youtube.com/watch?v=pRGhrYmUjU4>

Of laat ze de website van Amnesty International opzoeken als huiswerk

<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/universal-declaration-of-human-rights/>

<http://www.un.org/en/sections/universal-declaration/history-document/index.html>

2. Tijdljn (15')

Vraag de studenten na te denken over de foto die zij op de tijdljn hebben geplaatst.
Welk mensenrecht werd hier geschonden? Schrijf het artikel op een stuk papier en plaats het onder de foto op de tijdljn.

3. Afsluiting (5') met de hele klas

Studenten leren dat mensenrechten voor iedereen zijn en het belang van deze rechten vandaag de dag.

Je kunt de sessie afsluiting door de studenten te vragen welk mensenrecht zij het belangrijkste vinden. Vraag de studenten uitleg te geven over hun keuze.

Achtergrond informatie voor de docent

Bron: <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/universele-verklaring-van-de-rechten-van-de-mens-uvm>

<https://mensenrechten.nl/nl/welke-mensenrechten-zijn-er>

In 1945 is de Verenigde Naties (VN) opgericht. Een van de belangrijkste doelen was het beschermen en verbeteren van de mensenrechten. De gruwelijkheden uit de Tweede Wereldoorlog moesten in de toekomst worden voorkomen. In 1946 startte de VN daarom de Commissie voor de Rechten van de Mens met als belangrijkste taak het schrijven van een verklaring: het Internationaal Statuut van de Rechten van de Mens (*International Bill of Rights*). Deze verklaring is niet bindend. Daarom zijn de mensenrechten in de jaren '50 en '60 in verdragen opgeschreven. Ondertekent een land een verdrag? Dan is het verplicht om zich hieraan te houden.

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) werd ontworpen door de VN Commissie voor Mensenrechten en gepropageerd door met name Eleanor Roosevelt (1884-1962), de weduwe van de Amerikaanse president Franklin D. Roosevelt.

Op [10 december 1948](#) namen de leden van de Verenigde Naties de verklaring aan, zonder tegenstemmen, maar met acht onthoudingen (waaronder van de Sovjet-Unie, Saudi-Arabië en Zuid-Afrika). De verklaring is de eerste internationale bevestiging van [de universaliteit van mensenrechten](#). Een uitgebreid overzicht van het ontstaan en de inhoud van de Universele Verklaring is te vinden in een [artikel](#) in de Nederlandstalige Wikipedia.

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens heeft geen bindende kracht, maar heeft in de loop der jaren grote morele betekenis gekregen als de belangrijkste internationale standaard van de mensenrechten. De verklaring bestaat uit een Preambule, waarin de 'inherente waardigheid en onvervreembare rechten van de mens' worden erkend, en dertig artikelen. Die omvatten in totaal zo'n zestig verschillende mensenrechten. Andere verdragen hebben daar nog zo'n veertig mensenrechten aan toegevoegd.

UVRM: wat er wel en niet in staat

Artikelen 1-21 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben betrekking op [burgerrechten en politieke rechten](#), 22-27 op [economische, sociale](#) en [culturele rechten](#). Enkele artikelen van de UVRM formuleren de hoofdlijnen van een stelsel van [democratie](#): recht op inspraak in bestuur, op gelijke benoeming in openbare functies en op vrije verkiezingen. In de UVRM zijn niet alle mensenrechten opgenomen, omdat de vertegenwoordigers die over de tekst onderhandelden het niet eens konden worden of omdat een bepaald recht toen nog niet algemeen als mensenrecht werd erkend.

Daarom wordt de [doodstraf](#) niet genoemd, want sommige staten waren in 1948 al tegen die straf, maar andere zijn er tot op de dag van vandaag voorstander van. Om soortgelijke redenen ontbreken in de UVRM verwijzingen naar onder meer de vrijheid van drukpers, het recht op [abortus](#) en [euthanasie](#), de [academische vrijheid](#), het [stakingrecht](#), de bescherming van vrouwen tegen [geweld en genitale verminking](#), de bescherming van [kinderen tegen schadelijke arbeid](#), het individueel [klachtrecht](#), het [zelfbeschikkingsrecht van volken](#) en het recht op eigen taal en naam. Veel van deze rechten zijn in diverse latere (bindende) verdragen, waaronder de [VN-verdragen van 1966](#), wel opgenomen.

Achtergrond informatie voor de docent

UVRM: betekenis

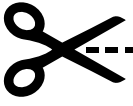
De betekenis van de UVRM is onder meer:

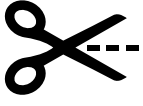
- De UVRM is niet bindend (want geen verdrag, en dus ook niet door staten ondertekend of bekrachtigd), maar er wordt door rechtbanken in de hele wereld naar verwezen. Alle landen die lid zijn van de Verenigde Naties (meer dan 190) worden geacht ook de UVRM te aanvaarden.
- De UVRM is gebruikt als basis voor de bindende VN-verdragen voor de mensenrechten, waaronder dat voor burgerrechten en politieke rechten, en dat voor economische, sociale en culturele rechten (beide van 1966). Ook het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens van 1950 is erop gebaseerd.
- De UVRM heeft aantoonbaar invloed gehad op meer dan negentig grondwetten.
- De UVRM werd de grondslag van [organisaties en activisten voor mensenrechten](#). De grootste organisatie is Amnesty International. Mensenrechtenverdedigers zijn ook actief in staten die het internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten niet hebben geratificeerd.
- De UVRM richt zich niet alleen op staten, maar op individuen en 'organen'. Daaronder vallen bijvoorbeeld ook [bedrijven](#).

“Waar beginnen de universele mensenrechten? Op kleine plaatsen, dicht bij huis – zo dichtbij en zo klein dat ze op geen enkele kaart van de wereld gezien kunnen worden. Maar die plekken zijn de wereld van individuele mensen; de buurt waarin hij woont; de school die hij bezoekt; de fabriek, boerderij of kantoren waar hij werkt. Als deze rechten daar geen betekenis hebben, hebben ze weinig betekenis ergens anders.”

Eleanor Roosevelt in 1958 bij gelegenheid van de tiende verjaardag van de UVRM

De complete tekst was in minder dan twee jaar in elkaar gezet. In een tijd waarin de wereld was verdeeld in oost en west blokken, was het vinden van een gemeenschappelijke noemer over wat de essentie van het document moest zijn een enorme klus.

1932

Werklozen in de rij voor een arbeidsbureau in Hannover, rond 1930. Op de loods staat 'Stem voor Hitler'.
Bij de verkiezingen van 1932 haalt de Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij (NSDAP) 37 procent van de stemmen en wordt daarmee de grootste partij in het Duitse parlement.

1929

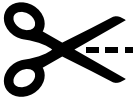
Er zijn grote problemen in Duitsland. Er heerst een wereldwijde economische crisis. Deze crisis treft veel mensen zwaar, niet alleen in de Verenigde Staten, maar ook in Duitsland.

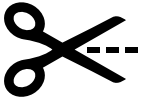
1933

Gearresteerde communisten, 6 maart 1933.
De NSDAP treedt niet alleen op tegen de Joden, maar ook tegen de politieke tegenstanders van de partij. Vooral communisten en sociaaldemocraten worden vervolgd en opgesloten in concentratiekampen.

1933

Een fakkeloptocht van de NSDAP door Berlijn, 1933.
Er is een politieke partij die Joden haat. Deze partij is de NSDAP (Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij) en Hitler is de leider. Hitler en de nazi's – zijn volgelingen – zijn antisemitisch. Zij haten de Joden en geven de Joden de schuld van alle problemen. Hun oplossing voor de economische crisis is eenvoudig: weg met de Duitse Joden.

1935

De publieke vernedering van Julius Wolff, een Jood, en zijn 'Arische' vriendin Christine Reermann in het Duitse stadje Norden, 22 juli 1935. Op het bord om zijn nek staat: 'Ik ben een rassenschender'.

De nazi's delen mensen in naar 'ras'. Hitlers ideaal is een 'raszuiver' Duits volk. Volgens hem is het Duitse 'Arische' ras superieur. Op 15 september 1935 wordt een aantal 'rassenwetten' aangenomen, die bekend zijn geworden als de 'Neurenberger rassenwetten'. Met de invoering van deze wetten verliezen de Duitse Joden hun burgerrechten. Het wordt de Joden ook verboden te trouwen.

1933

Hitler is benoemd tot bondskanselier en zwaait naar de enthousiaste menigte, 30 januari 1933. Op 23 maart 1933 beslist het parlement dat Hitler kan regeren zonder de goedkeuring van het parlement. De enige tegenstemmers zijn de sociaaldemocraten – voor zover ze nog niet gearresteerd of gevlucht zijn. De communistische partij is dan al verboden. De democratische Weimar-republiek is veranderd in een NSDAP-dictatuur.

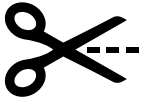
1938

Conferentie van Évian, juli 1938, Frankrijk.

In juli 1938 komen de afgevaardigden van 32 landen en 39 organisaties bijeen in Frankrijk. De Conferentie van Évian is bijeengeroepen door de president van de Verenigde Staten, Franklin D. Roosevelt, om het probleem van de stijgende aantallen Joodse vluchtelingen te bespreken. De meeste landen sluiten hun grenzen voor de vluchtelingen en uiteindelijk blijkt de conferentie een mislukking.

1938

De brandende synagoge van Ober-Ramstadt (Duitsland), 10 november 1938. In de nacht van 9 op 10 november 1938 organiseren de nazi's een pogrom tegen de joden. 177 Synagogen worden verwoest, 7500 winkels worden geplunderd en meer dan 100 Joden worden vermoord. Deze nacht wordt de Kristallnacht genoemd, vanwege het gebroken glas dat overal achterbleef.

1941

Een zwembad, 1941. Op het bord staat: 'Voor Joden verboden'. De nazi's beschouwen de Joden niet alleen als minderwaardige mensen, maar ook als een gevaarlijk ras. Zij geloven dat 'de Joden' overal ter wereld aan de macht zijn en het zogenaamde Arische ras willen vernietigen. De lijst met beperkingen die aan de Joden worden opgelegd, wordt steeds langer en het enige doel is om ze te isoleren.

1939

Duitse troepen trekken het verwoeste centrum van Rotterdam binnen, mei 1940.

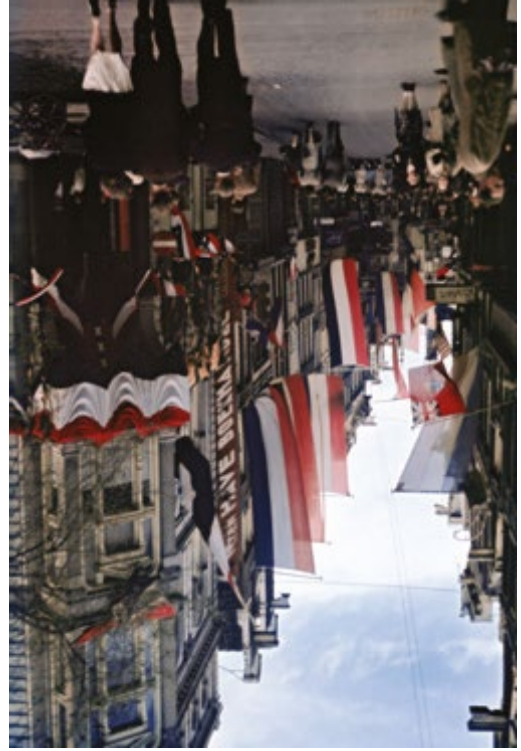
Op 1 september 1939 valt het Duitse leger Polen binnen. Dit is het begin van de Tweede Wereldoorlog. Zes maanden later is Nederland aan de beurt. Als het centrum van Rotterdam op 14 mei 1940 gebombardeerd wordt, geeft het Nederlandse leger zich over. Het Duitse leger bezet Nederland en de nazis komen aan de macht.

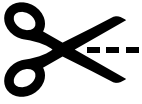
1941

Joodse mannen worden afgevoerd door een 'Einsatzgruppe', die bestaat uit leden van de Sicherheitsdienst (SD) en politieagenten, Polen, september 1939. Tijdens de eerste maanden van de oorlog executeren 'Einsatzgruppen', speciale SS-eenheden, in Polen meer dan 60.000 – vaak vooraanstaande – burgers. De nazi's verplichten joodse inwoners van het bezette Polen om in speciale 'getto's' te gaan wonen, dicht op elkaar gepakt, in slechte hygiënische omstandigheden en met weinig voedsel. Duizenden mannen, vrouwen en kinderen sterven. Uiteindelijk zullen honderdduizenden Poolse Joden vanuit die getto's naar de concentratie- en vernietigingskampen worden gedeporteerd en daar worden vermoord.

1942

De notulen van de Wannsee-conferentie zijn bewaard gebleven. Op deze bladzijde staat een overzicht van het aantal Joden in Europa. De anti-Joodse maatregelen zijn onderdeel van Hitlers plan om alle elf miljoen Europese Joden te vermoorden. In het diepste geheim werken nazi-functionarissen dit besluit uit tijdens de zogeheten 'Wannsee-conferentie' die op 20 januari 1942 in Berlijn gehouden wordt. Adolf Eichmann, een van de deelnemers aan de conferentie, is verantwoordelijk voor het organiseren van de deportatie van alle Europese Joden naar concentratie- en vernietigingskampen.

1944

Een functionaris van het 'Eugenetische en bevolkingsbiologische onderzoeksinstituut van de Rijksgezondheidsdienst' stelt de oogkleur van een jonge Sinti vrouw vast. Ook deze groep wordt het doelwit van de rassenspolitiek van de nazi's en velen van hen worden vermoord in concentratiekampen. De schattingen lopen uiteen van 220.000 tot 500.000 slachtoffers.

1943

Deportatie vanaf station Muiderpoort naar doorgangskamp Westerbork. Amsterdam, 25 mei 1943.

In heel Europe worden Joden gearresteerd en gedeporteerd naar concentratiekampen. Soms zijn dit werkkampen, maar andere kampen zijn speciaal gebouwd om zoveel mogelijk mensen tegelijk te vermoorden. Met dit doel bouwen de nazi's speciale gaskamers. In de werkkampen sterven mensen vaak door het zware werk, uitputting of ziekte.

De meeste concentratiekampen liggen in Oost-Europa: Auschwitz, Chelmo, Belzec, Treblinka, Sobibor en Majdanek.

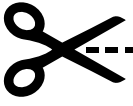
1944

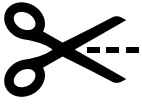
6 juni 1944: de Geallieerde troepen landen op het strand van Normandië, Frankrijk.

Ze willen Europe bevrijden van de nazi-overheersing. Deze dag wordt 'D-Day' genoemd. Op 6 juni 1944 horen de onderduikers het goede nieuws: een grote troepenmacht is Europa binnengevallen om de bezette landen te bevrijden. De onderduikers krijgen weer hoop. Anne denkt dat ze misschien in oktober al terug naar school zal kunnen gaan.

1945

Op 5 mei 1945 wordt Nederland bevrijd. Dit is de Kalverstraat (Amsterdam) in juni 1945. Slecht 5000 van de 107.000 gedeporteerde Joden hebben de oorlog overleefd.

1948

Op 10 december 1948 neemt de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens aan. Bijna alle landen ter wereld beloven de mensenrechten te respecteren. Maar de realiteit is vaak een heel ander verhaal. Vooroordelen en de discriminatie van minderheidsgroepen zijn nog steeds niet verdwenen.

1945

De Processen van Neurenberg, november 1945. Hermann Goering en Rudolf Hess zitten aan de linkerkant.

De Processen van Neurenberg zijn twee processen waarin na de Tweede Wereldoorlog nazi's worden berecht. Deze processen worden tussen 1945 en 1949 gehouden in de Duitse stad Neurenberg. De verdachten worden aangeklaagd en beschuldigd van misdaden tegen de vrede, oorlogsmisdaden (schendingen van het oorlogsrecht, zoals het doden van gegijzelden en het inzetten van burgers voor dwangarbeid), misdaden tegen de menselijkheid (wreedheden zoals moord, vernietiging, deportatie van burgers) en samenzwering tot het plegen van deze misdaden.

1933

In 1933 komen Hitler en de nazi's aan de macht. De Joden worden gediscrimineerd. Op steeds meer plaatsen verschijnen bordjes met 'Niet voor Joden'. Annes ouders besluiten Frankfurt te verlaten.

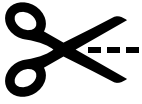
Anne, Edith en Margot Frank, 10 maart 1933. Warenhuis Tietz in Frankfurt (Duitsland) heeft een Photoweigh fotohokje waar je wordt gewogen terwijl je pasfoto wordt genomen. Samen wegen ze bijna 110 kilo.

1929

Otto Frank en Edith Holländer trouwen op 12 mei 1925.

Op 12 juni 1929 is het feest in de familie Frank: Edith en Otto zijn dolgelukkig met de geboorte van Anne (Annelies Marie), hun tweede dochter. De familie Frank is Joods en Duits.

1937

Anne met vriendinnetjes in de zandbak, juli 1937. Van links naar rechts: Hannah Goslar, Anne Frank, Dolly Citroen, Hannah Toby, Barbara en Sanne Ledermann. De foto is genomen door de moeder van Barbara en Susanne Ledermann. Hannah, Suzanne en Barbara zijn Joods en komen uit Duitsland, net als Anne.

1934

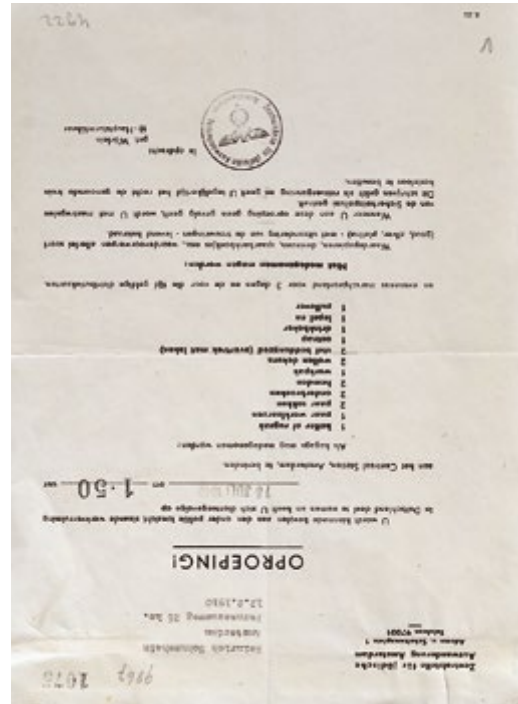
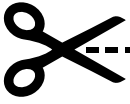
Annes vader vindt werk in Nederland. In februari 1934 woont het hele gezin aan het Merwedeplein in Amsterdam. Anne gaat naar de 6de Montessorischool in de buurt. Eerst naar de kleuterschool, daarna naar de lagere school. Er zitten ook andere Duits-Joodse kinderen in haar klas. De familie Frank voelt zich vrij en veilig in Amsterdam. De nieuwe vriendinnetjes van Anne en Margot zijn Duits en Nederlands. De zusjes leren al snel Nederlands spreken.

1937

Anne in een zomerkamp voor stadskinderen in Laren, in de buurt van Amsterdam, 1937.

1940

Duitse troepen trekken Amsterdam binnen, niet ver van het kantoor van Otto Frank, 16 mei 1940. Otto en Edith hopen dat Nederland niet betrokken zal raken bij de oorlog. Maar op 10 mei 1940 valt het Duitse leger Nederland binnen. België en Frankrijk worden ook bezet. De nazi's beschouwen de niet-Joodse bevolking van de West-Europese landen als 'verwante volkeren'; daarom begaan ze in deze landen niet dezelfde wrede daden als in Polen.

1941

De familie Frank voor hun huis aan het Merwedeplein in mei 1941. Nederland is al een jaar bezet door het Duitse leger.

De nazi's maken het leven steeds moeilijker voor de Joden in Nederland. Na de zomervakantie van 1941 moeten Joodse kinderen naar aparte scholen. Anne moet afscheid nemen van haar niet-Joodse vriendinnen en van Juffrouw Kuperus, haar juf en het hoofd van de Montessorischool. Als Anne weggaat, moeten ze allebei huilen.

1942

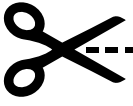
Vanaf mei 1942 moeten alle Joden van 6 jaar en ouder een Jodenster dragen op hun kleding. Er gaan geruchten dat alle Joden naar Duitsland gestuurd zullen worden om voor de nazi's te werken. Otto en Edith Frank besluiten dat moment niet af te wachten. Ze bereiden in stilte een onderduikplek voor. Hun dochters weten van niks. Anne begint in de eerste klas van het Joodse Lyceum, Margot in de vierde.

1942

Op 12 juni 1942 wordt Anne 13 jaar. Een van haar cadeaus is het dagboek dat ze een paar dagen eerder zelf heeft uitgekozen in een winkel in de buurt.

1942

Op 5 juli 1942, drie weken na Annes verjaardag, krijgt Margot een oproep. Ze moet voor de nazi's gaan werken in een werkkamp in Duitsland. Anne schrijft in haar dagboek: 'Ik schrok ontzettend, een oproep, iedereen weet wat dat betekent; concentratiekampen en eenzame cellen zag ik al in mijn geest opdoemen'. Margot meldt zich niet. De volgende dag duikt de familie onder. Anne mag Moortje, haar kat, niet meenemen.

1942-1944

Overdag moeten de onderduikers stil zijn omdat er mensen in het magazijn werken die niet weten dat er onderduikers in het gebouw zitten. De onderduikers zitten meestal te lezen. Anne, Margot en Peter maken hun huiswerk. Annes ouders hebben hun schoolboeken meegenomen naar de onderduikplek zodat ze niet achterop raken en na de oorlog weer naar school kunnen gaan. In haar kleine kamertje schrijft Anne vaak in haar dagboek. Ze mist haar vriendinnen vreselijk en daarom verzint ze een heel goede vriendin: Kitty. Anne schrijft haar over haar gevoelens en over de gebeurtenissen in het achterhuis. Ze droomt ervan na de oorlog een beroemde schrijfster of journalist te worden. Als haar dagboek vol is, schrijft ze verder in schriften en op losse velletjes papier. De onderduikers luisteren vaak naar het nieuws op de radio. Soms is er goed nieuws, bijvoorbeeld wanneer het Duitse leger bij Stalingrad in Rusland verslagen wordt. Andere keren hebben de helpers slecht nieuws over Joodse mannen, vrouwen en kinderen die in Amsterdam gearresteerd zijn. Ze worden eerst naar Kamp Westerbork gebracht en daarna doorgestuurd naar Oost-Europa. Anne denkt dat ze meesten daar vermoord zullen worden door de nazis.

1944

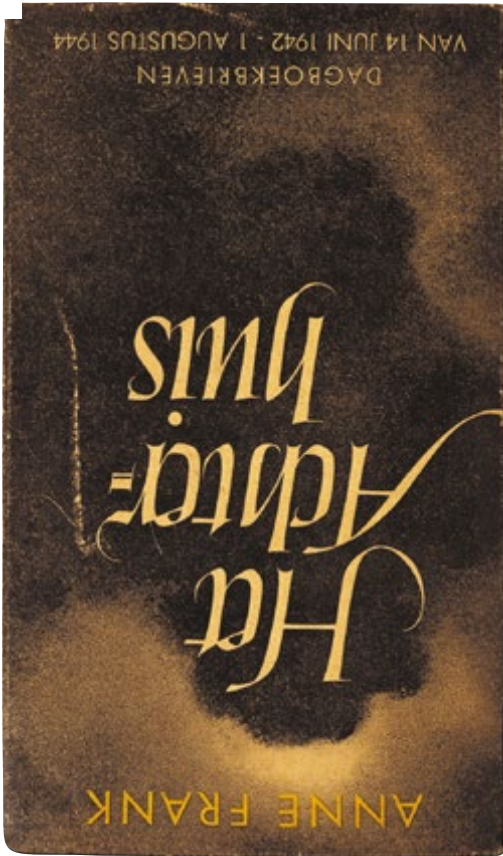
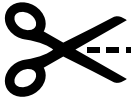
Lijst van de mensen op het laatste transport van Westerbork naar Auschwitz. Na een paar dagen brengen de nazis de onderduikers naar Westerbork, een groot kamp in Drenthe. Van daaruit vertrekt op 3 september 1944 de laatste Nederlandse transporttrein naar Auschwitz. Aan boord van de trein zijn meer dan duizend mensen, waaronder de acht onderduikers uit het Achterhuis. Op het perron in Auschwitz worden de mannen van de vrouwen gescheiden. Anne en Margot zien hun vader voor het laatst. Later worden ze doorgestuurd naar een ander kamp, Bergen-Belsen. Daar sterven ze in maart 1945, vlak voordat het kamp bevrijd wordt. Op 5 mei 1945 wordt Nederland bevrijd.

1942

De onderduikplek is in het bedrijfspand van Otto Frank aan de Prinsengracht. Een gedeelte van het gebouw, het achterhuis dat leegstond, is speciaal voor ze ingericht. Een draaibare boekenkast verbergt de ingang naar het achterhuis. De onderduikplek is niet alleen voor de familie Frank. Er komen nog vier Joden bij: Hermann en Auguste van Pels met hun zoon Peter, en Fritz Pfeffer. Vier van Otto's medewerkers hebben beloofd dat ze zullen helpen: Miep Gies, Johannes Kleiman, Victor Kugler en Bep Voskuijl. Zij zorgen niet alleen voor eten, bibliotheekboeken, tijdschriften, kranten en kleren, maar ook voor het laatste nieuws uit de stad. Deze acht onderduikers wonen meer dan twee jaar in het Achterhuis, afgesloten van de rest van de wereld.

1944

Anne houdt niet alleen een dagboek bij, maar schrijft ook in een verhaaltjesschrift. Sommige verhaaltjes zijn verzonnen en andere zijn gebaseerd op dingen die echt zijn gebeurd. In haar 'Mooie zinnenboek' schrijft ze zinnen uit boeken die ze gelezen heeft. Op 4 augustus 1944 stopt er plotseling een auto voor het bedrijf van Otto Frank. Drie Nederlandse politiemannen betreden het gebouw onder leiding van een nazi. Ze gaan naar de schuilplaats. De onderduikers zijn verraden! Het is nooit ontdekt wie dat gedaan heeft. De onderduikers worden gearresteerd en in een vrachtwagen naar de gevangenis gebracht. Annes dagboek, haar schriften en de losse velletjes papier blijven achter in het Achterhuis. Miep en Bep vinden ze als ze daar gaan kijken. Miep bewaart ze in de la van haar bureau.

1945

Otto Frank is de enige van de acht onderduikers die de oorlog overleeft. In juni 1945 keert hij terug in Nederland.

1947

Na zijn terugkeer geeft Miep Gies, een van de helpers die voor de onderduikers zorgden, hem Annes dagboek, de schriften en de losse velletjes papier. Otto leest dat Anne na de oorlog een boek had willen uitgeven en hij stelt een boek samen uit al haar materiaal: Het Achterhuis. Het wordt eerst in het Nederlands gepubliceerd en daarna in nog 70 andere talen.

Otto Frank krijgt duizenden brieven van lezers over de hele wereld. Hij wijdt de rest van zijn leven aan het dagboek van Anne. Een jaar voor zijn dood zegt hij: 'Ik ben nu bijna 90 en mijn krachten nemen langzaam af. Maar de opdracht die ik van Anne heb gekregen, geeft mij steeds weer nieuwe kracht – om te strijden voor verzoening en voor mensenrechten in de gehele wereld.'

1929

1932

1933

1934

1935

1937

1938

1939

1940

1941

1942

1943

1944

1945

1947

1948

Renate's verhaal

Doelgroep + aantal deelnemers
(min. en max.)

Schoolklas – voortgezet onderwijs
13 – 15 jaar
Geen minimum aantal deelnemers

Duur

60 minuten

Inhoud
(korte beschrijving)

Leerlingen werken met een tekst – het verhaal van een meisje dat wordt buitengesloten in de klas. Ze bespreken met elkaar wat er gebeurt als een buitengesloten leerling geen hulp krijgt. En hoe de situatie verandert – voor het individu en de hele groep – als er hulp wordt geboden. Leerlingen maken een lijst met reacties en handelingsperspectieven voor wanneer zij worden geconfronteerd met discriminatie.

Methode

Werken met tekst
Maken van een poster
Discussie in kleine groepen
Discussie met de gehele groep

Leerdoelen
(wat is de impact op de deelnemers)

- De leerlingen herkennen situaties waarin discriminatie voorkomt
- De leerlingen beseffen hoe discriminatie invloed heeft op het functioneren van een individu en een groep
- De leerlingen bedenken strategieën om te kunnen reageren op discriminatie

Indeling van het lokaal

- Stoelen opgesteld in een kring
- 3 tafels voor groepswork

Materiaal

- 5x A1 papier
- 4 sets met stippen geknipt uit papier
- Post-its (1 per persoon)
- Pennen
- Markers

Vorbereiding

- Bedenk van tevoren voor welke leerlingen het bespreken van uitsluiting en discriminatie een moeilijk onderwerp is.
- Verdiep je in onderzoeken omtrent uitsluiting op basis van sociaaleconomische redenen.

STAP VOOR STAP

Stap 1. Uitsluiting

	Duur:	15 minuten
	Doel:	Reflecteren op de verhoudingen in de groep waar discriminatie voorkomt
	Materialen:	1x A1 vel papier 1x set van 10 stippen
	Vorbereiding:	Zie hierboven

1. Oefening 'Stippen' – lees het verhaal (Bijlage A), deel 1 (15')

- Geef een korte introductie op de oefening. Vertel de groep dat ze zo naar een verhaal gaan luisteren over jongeren van hun leeftijd en dat er na het voorlezen een aantal opdrachten zullen volgen.
- Lees het eerste gedeelte van 'Het verhaal van Renate' voor.
- Vraag een aantal leerlingen na afloop wat ze van het verhaal vinden. Controleer ook of alle leerlingen het verhaal hebben begrepen.
- Leg het A1 papier op de grond, zorg dat de leerlingen eromheen zitten. Neem de 10 stippen en vertel dat de stippen symbool staan voor Renate en haar klasgenoten. Vraag de leerlingen of ze een idee hebben hoe de 'stippen' (leerlingen inclusief Renate) zich tot elkaar verhouden.
- Laat 3–4 leerlingen verschillende mogelijkheden neerleggen op het vel papier.
- Wanneer de klas het eens is over de verhoudingen, dan kan je verder naar de volgende stap. Belangrijk is dat de stippen duidelijk aangeven dat de situatie in de klas niet perfect is. Renate voelt zich buitengesloten. Dit moet duidelijke terugkomen in de formatie van de stippen. Als leerlingen het lastig vinden, vraag hen zich dan te verplaatsen in de situatie van Renate.

Stap 2. Reageren

	Duur:	10 minuten
	Doel:	<ul style="list-style-type: none">• Reflectie op grenzen aangeven• Handlingsperspectieven onderzoek
	Materialen:	Post-its (1 per persoon)

1. Lees het verhaal – deel 2 (2')

- Lees het tweede gedeelte van 'Het verhaal van Renate' voor.
- Vraag de leerlingen wat er is gebeurd. Wie kreeg er nare berichten in de groepsapp van de klas. Wat werd er gezegd en waarom? Vraag de leerlingen naar mogelijke reacties op zulke berichten.

2. Reageren – schrijf een bericht (5')

- Geef elke leerling een post-it. Neem de leerlingen mee in het verhaal door te vertellen dat zij in de klas van Renate zitten en dat ze mee zijn met de museumles. Op een gegeven moment zie je dat er een naar bericht in de groepsapp staat over Renate en Anniek. Je wilt reageren.
- Laat elke leerling zijn/haar reactie op de post-it schrijven.
- Verzamel alle post-its op een centrale plek in het lokaal, zodat iedereen elkaars reacties kan lezen.

3. Discussie (8')

- Vraag de leerlingen welke reactie ze het beste vinden.
- Is het moeilijk om te reageren?
- Wat kan er gebeuren als je niet reageert?

Stap 3. De verandering

Duur: 35 minuten

Doel:

- Reflecteren op effect van reageren
- Reflecteren op wat studenten zelf kunnen doen in een situatie waarbij sprake is van discriminatie

Materialen: 4x A1 papier
3x set van 10 stippen
Markers

1. Werken in kleine groepen – lees het verhaal deel 3 (15')

- Vraag de groep nogmaals naar de poster te kijken die is samengesteld in stap 1.
- Verdeel de groep in drie kleinere groepen.
- Lees het derde gedeelte van 'Het verhaal van Renate' voor.
- Geef elke groep 1 vel A1 papier en een set van 10 stippen.
- Vraag de groepen om na te denken over hoe dit verhaal verder gaat. En hoe de verhoudingen tussen de leerlingen inclusief Renate na een maand kunnen zijn. Elke groep bereidt een eigen poster voor. Voor het maken van de poster is 7 minuten tijd.
- De posters worden aan elkaar gepresenteerd.
- Geef een samenvatting van de gemaakte posters. De poster uit stap 1 kan vergeleken worden met de andere posters. Wat is er veranderd? Wie heeft er geprofiteerd van de verandering? Betreft dat één persoon of meerdere?

2. Discussie (10')

- Maak samen met de klas een lijst met mogelijke reacties wanneer iemand wordt geconfronteerd met uitsluiting. Schrijf de concrete ideeën op een A1 papier en hang deze op in de klas.

Het verhaal van Renate

Deel 1

Renate is 14 jaar en zit de tweede klas. Haar klasgenoten vindt ze min of meer oké. Mensen vinden elkaar aardig, maar in de pauzes gaat iedereen in kleine groepen uit elkaar en houden ze zich alleen met elkaar bezig. Renate behoort niet tot één van deze groepjes.

Ze zit meestal alleen, weg van iedereen. Ze schaamt zich voor haar kleding die niet volgens de laatste mode is; ze heeft, goedkope schoenen en een oude telefoon. Ze gaat na schooltijd niet naar een sportvereniging. Renate's ouders hebben financiële problemen en kunnen hun dochter niet geven wat andere jongeren wel krijgen. Renate weet dat anderen dat zien en daar een oordeel over hebben. Ze weet ook dat ze wordt nagekeken en wordt uitgelachen. Na de lessen wacht Renate totdat iedereen weg is, pas daarna gaat zij naar haar kluisje om haar jas op te halen. Ze heeft geen zin in opmerkingen over haar versleten jas met gaten. Een klasgenoot heeft dit een keer gezien en heeft elke dag afval in haar jas gestopt. Na een maand kon Renate pas een nieuwe jas kopen.

Gelukkig heeft Renate haar boeken. Lezen doet ze ontzettend graag, daarom is ze misschien zo goed in Nederlands. Als ze in de klas een boek bespreken dan voelt Renate zich op haar gemak. Hier kan ze over meepraten, sterker nog, klasgenoten praten ook met haar. Zelfs in de pauze, al is dat alleen maar omdat klasgenoten vragen of Renate een samenvatting van het boek kan maken, zodat zij het zelf niet hoeven te lezen. Renate is er zo goed in dat Marc laatst een voldoende haalde voor een boekbespreking over een boek dat hij niet gelezen had.

Deel 2

Onlangs ging de hele klas naar een kunstmuseum voor een museumles. Tijdens de les moest iedereen in duo's werken. Renate moest samenwerken met Anniek. Anniek is erg populair, vooral bij de meiden, vanwege het feit dat haar broer Sam in de bovenbouw zit. Sam zit op volleybal en veel meiden vinden hem ontzettend knap. Tijdens de pauze komt Sam regelmatig even naar Anniek om te praten.

In het begin was Anniek niet blij dat zij moest samenwerken met Renate, maar al snel bleek dat het samenwerken heel goed ging. Omdat Renate zo goed in het verzinnen van verhalen is, hadden ze al snel een mooi verhaal bij een kunstwerk gemaakt. Klasgenoten vonden het maar gek dat Anniek zo goed met Renate kon samenwerken. Ze begonnen de meiden uit te lachen en te pesten. Eén van de meiden uit de klas heeft een nare opmerking in de groepsapp gezet over Renate en Anniek.

Deel 3

Anniek had snel door wat er aan de hand was. Uit schaamte voor haar eigen gedrag in het verleden en omdat ze écht met Renate wilde praten, besloot Anniek om een keer na de les op Renate te wachten. Steeds vaker wacht Anniek nu op Renate en kletsen ze met elkaar over van alles en nog wat. Ook zit Anniek tijdens de pauzes steeds vaker bij Renate.

Op het eerste gezicht

Doelgroep + aantal deelnemers
(min. en max.)

Schoolklas – voortgezet onderwijs
16 – 18 jaar
Geen minimum aantal deelnemers

Duur

1,5 uur

Inhoud
(korte beschrijving)

Een spel over vooroordelen en stereotypen. In kleine groepen spelen de studenten het spel 'Op het eerste gezicht'. In dit spel worden studenten geconfronteerd met het feit dat ze snel oordelen wanneer zij iemand voor de eerste keer zien. Ze leren dat het normaal is dat ze dat doen. Maar wat gebeurt er als je iemand afwijst vanwege het feit dat deze persoon dreadlocks heeft of een hoofddoek draagt. Dan wijs je waarschijnlijk iemand af op basis van een vooroordeel dat je hebt. In dit spel leren studenten hoe dit werkt en wat ze er tegen kunnen doen.

Het spel bestaat uit vier sets van tien kaarten. De docent is de spelleider.

Set 1: Serieus kijkend

Set 2: Lachend

Set 3: Hoe jongeren zichzelf zien (eigenschappen)

Set 4: Quotes van jongeren

De vraag in het spel is: Naast wie zou jij gaan zitten in de bus? Na elke ronde leren de studenten de jongeren beter kennen. In het begin maken de studenten een keuze gebaseerd op een eerste indruk. Aan het einde van het spel maken ze een keuze gebaseerd op wat ze weten over de jongeren.

Methode

Discussie in kleine groepen
Discussie met de gehele klas

Leerdoelen
(wat is de impact op de deelnemers)

- Studenten leren dat iedereen mensen beoordeelt op basis van een eerste indruk
- Studenten leren dat op basis van een eerste indruk bepaalde associaties gemaakt worden over een persoon
- Studenten leren waar vooroordelen vandaan komen
- Studenten leren dat anderen ook vooroordelen hebben (en dat zij dus zelf ook beoordeeld worden)
- Studenten leren om mensen beter te leren kennen (om zo verschillende kanten van een persoon te zien)

Indeling van het lokaal

Studenten werken in kleine groepen aan tafels

Materiaal

- Spellen 'Op het eerste gezicht'

Vorbereiding

- Lees de handleiding
- Maak kopieën van de foto's en de kaartjes van het spel 'Op het eerste gezicht'. Per groep is één volledige set nodig (max. 5 studenten per groep)

STAP VOOR STAP

Stap 1. Naast wie ga jij zitten? (max. 5 studenten per groep)

	Duur:	20 minuten
	Doel:	<ul style="list-style-type: none">• Studenten leren dat zij iemand beoordelen op basis van hun eerste indruk• Studenten leren dat zij mensen indelen in groepen
	Materialen:	Set 1: foto's van jongeren die serieus kijken
	Vorbereiding:	Deel elk spel in vier set (set 1 serieus kijkend, set 2 lachend, set 3 eigenschappen/kenmerken, set 4 quotes...

1. Uitleg door de docent (10')

Vertel de studenten dat zij een spel gaan spelen (leg niet uit wat het doel is). Het spel bestaat uit verschillende rondes. Bij elke ronde krijgen de studenten een nieuwe set kaarten. Vraag de studenten om zelf groepen te maken van maximaal 5 studenten. Als de groepen zijn gemaakt, geef de groepen dan de eerste set kaarten met de serieus kijkende jongeren. Vraag hen om de foto's uit te spreiden op tafel, zodat iedereen de foto's kan zien. Begin dan je verhaal.

Stel je voor: na een lange schooldag/werkdag ben je onderweg naar huis met het openbaar vervoer. Je bent moe van de hele dag naar school gaan/werken en je wilt heel graag zitten. Het is druk in de trein/bus, maar naast elk van deze jongeren is een plek vrij. Naast wie ga je zitten?

2. Jouw keuze (2')

Geef de studenten 2 minuten om een keuze te maken. Als studenten naast dezelfde persoon willen zitten, dan is dat geen probleem.

Zorg ervoor dat studenten een snelle keuze maken (eerste indruk).

Moedig studenten aan die geen keuze willen maken of zeggen dat zij liever blijven staan.

Laat de kaarten op de tafel liggen, in de volgende stappen zijn deze kaarten nodig.

STAP VOOR STAP

Stap 1. Naast wie ga jij zitten? (max. 5 studenten per groep)

3. Antwoorden delen (8')

Vraag een aantal studenten hun keuze te laten zien.

Vraag de volgende vragen:

Waarom heb je deze persoon gekozen?

Wat is jouw eerste indruk van deze persoon?

Of: waarom ga je niet naast hem/haar zitten?

Doel is om te laten zien dat de studenten op basis van een eerste indruk al een oordeel over iemand hebben en mensen al in categorieën indelen, zonder de persoon daadwerkelijk te kennen.

Hoe denk je dat hij/zij is? Kan een volgende vraag zijn om erachter te komen waarom studenten deze personen hebben gekozen. Zorg ervoor dat studenten onderscheid maken tussen feiten en meningen.

Feit: iets wat je kunt controleren. Het is zo en je kunt er niet over discussiëren.
Bijvoorbeeld: zij heeft dreadlocks.

Mening: iets wat je vindt.
Bijvoorbeeld: Zij heeft dreadlocks en dat vind ik vies.

Stap 2. Zoek de jongeren bij elkaar

Duur: 20 minuten

Doel:

- Studenten leren dat lachen een effect op iemand heeft
- Studenten leren dat kledingstijl een bepaalde indruk op iemand maakt
- Studenten leren dat een bepaalde houding effect op iemand heeft
- Studenten leren dat anderen ook een oordeel vellen, dus ook zij worden beoordeeld

Materialen: Set 2: foto's van lachende jongeren

Vorbereiding: Deel elk spel in vier set (set 1 serieus kijkend, set 2 lachend, set 3 eigenschappen/kenmerken, set 4 quotes...

1. Uitleg door de docent (2')

Deel set 2 van het spel uit en vraag studenten om dezelfde jongeren bij elkaar te leggen (de serieus kijkende jongere en de lachende jongere moeten nu naast elkaar op de tafel worden gelegd).

2. Zoek de verschillen (13')

Vraag de studenten om goed te kijken naar beide foto's. Wat is het verschil? (verschil is dat de jongeren nu lachen en in sommige gevallen ook andere kleding dragen, en sommige hebben een andere houding aangenomen).

Wat is het effect van een lach? Welk verschil maakt de kledingkeuze?

Probeer erachter te komen of hun mening veranderd is na het zien van de tweede foto.

Andere vragen die gesteld kunnen worden zijn:

Je wilde net niet naast hem/haar zitten. Wat denk je nu?

Is jouw mening over hem/haar veranderd?

Step 3. Eigenschappen

	Duur:	20 minuten
	Doel:	<ul style="list-style-type: none">• Studenten leren het verschil tussen stereotypen en vooroordelen• Studenten leren om hun keuze te beargumenteren• Studenten leren om hun keuze te onderbouwen
	Materialen:	Set 3: kaarten met eigenschappen/kenmerken
	Vorbereiding:	Deel elk spel in vier set (set 1 serieus kijkend, set 2 lachend, set 3 eigenschappen/kenmerken, set 4 quotes)

1. Uitleg door de docent (5')

Deel set 3 uit en vraag de studenten om de kaart met de twee kenmerken/eigenschappen naast de persoon te leggen, waarvan zij denken op wie ze van toepassing zijn. Laat de studenten de kaarten hardop voorlezen, zodat alle groepsleden het kunnen horen.

2. Eigenschappen (15')

1. Zodra de groepen klaar zijn vraag dan om de kaart omhoog te houden van wie zij denken dat hij/zij de 'stoere techneut' is. Vraag een aantal groepen om hun keuze te onderbouw. Doe hetzelfde voor de 'kritische gospelzanger' (Lotte is de stoere techneut en Thom is de kritische gospelzanger).

In dit gedeelte van het spel worden stereotypen besproken. Stereotypen en vooroordelen kunnen ontstaan door eerdere ervaringen, verhalen vanuit de omgeving of foto's of verhalen uit de media. Maak studenten bewust van het feit dat zij mensen labelen zonder dat zij hen kennen. Iedereen doet het, de hele dag door. Het is normaal en niet erg, maar het laat zien dat we mensen in hokjes plaatsen gebaseerd op een snel oordeel en vage ideeën.

Dus wanneer de vraag wordt beantwoord: wie is de stoere techneut? Of wie is de kritische gospelzanger? Vraag de studenten dan om hun keuze goed te onderbouwen. Niet: hij is de stoere techneut, dat zie je gewoon. Maar: ik denk dat hij de stoere techneut is want hij heeft veel spieren en tatoeages. Stel dan vervolgvragen. Bijvoorbeeld: is iedereen die tatoeages heeft stoer? En: kan dit meisje de stoere techneut zijn? Waarom niet?

Stereotype: Generalisaties over groepen mensen. Iedereen heeft bepaalde ideeën in zijn hoofd over Duitsers, moslims, homo's, gehandicapten, bejaarden, etc.

Vooroordeel: Een vaak negatief oordeel dat je vooraf over iemand of iets hebt. Vooroordelen zijn emotioneel geladen

Stap 4. Vragen

	Duur:	15 minuten
	Doel:	<ul style="list-style-type: none">• Studenten leren om hun keuze te beargumenteren• Studenten leren om hun keuze te onderbouwen
	Materialen:	Set 1 en 2 (set 3 blijft ook op tafel liggen)
	Vorbereiding:	Deel elk spel in vier set (set 1 serieus kijkend, set 2 lachend, set 3 eigenschappen/kenmerken, set 4 quotes)

1. Uitleg door de docent (2')

Leg uit dat je een aantal vragen gaat stellen over de jongeren op de foto. Vraag de jongeren om de foto van de jongere/jongeren te laten zien als zij denken dat de vraag betrekking heeft op hem/haar. Vraag een aantal groepen om hun keuze te beargumenteren.

2. Vragen (13')

Wie is ijdel? Lotte, Rebecca

Wie is sportief? Jeroen, Sheraino, Shiva, Rebecca, Feng

Wie is niet in Nederland geboren? Feng

Wie is moslim? Saadia

Wie wil ondernemer worden? Thom, Lotte

Wie is christen? Thom, Lotte

Wie is homoseksueel? Jeroen, Lotte

Wie heeft een hekel aan pesten? Feng

Wie wil een wereldreis maken? Brian, Judith, Saadia

Wie zingt graag? Thom, Judith, Rebecca

Wie studeert? Jeroen, Rebecca, Thom, Saadia

Wie heeft buitenlandse familieleden? Judith, Feng, Saadia

Stap 5. Quotes

- **Duur:** 15 minuten
- **Doel:**
 - Studenten leren dat zij anders over iemand denken als zij deze persoon beter leren kennen
 - Studenten leren dat iemand zijn/haar identiteit uit verschillende kenmerken bestaat
 - Studenten leren dat kenmerken door de jaren heen kunnen veranderen
- **Materialen:** Set 4 Quotes
- **Vorbereiding:** Deel elk spel in vier set (set 1 serieus kijkend, set 2 lachend, set 3 eigenschappen/kenmerken, set 4 quotes)

1. Uitleg door de docent (8')

Deel set 4 met de quotes uit. Vraag de studenten om de quote naast de persoon te leggen waarvan zij denken dat hij/zij dat heeft gezegd. Vraag de studenten om de quotes hardop voor te lezen, zodat iedereen het kan horen.

2. Antwoorden (7')

Onthul de antwoorden. Laat de studenten kennismaken met de jongeren op de foto's. Leg uit dat ze een eerste indruk hebben over iemand en dat zij deze jongeren tot een bepaalde groep rekenen, waarvan zij denken dat zij daartoe behoren. Maar iedereen is een individu en behoort tot verschillende groepen. Kijk naar Jeroen: hij is een tennisspeler, man, student, wit en homo. Of Saadia: zij is een vrouw, Nederlands, Marokkaans, student en moslim. Iemand zijn of haar identiteit bestaat uit meerdere kenmerken en verandert door de jaren heen.

Stap 6. Afsluiting

Duur: 5 minuten

1. Afsluiting door de docent (5')

Vraag de studenten dezelfde vraag als in het begin.

Stel je voor: na een lange schooldag/werkdag ben je onderweg naar huis met het openbaar vervoer. Je bent moe van de hele dag naar school gaan/werken en je wilt heel graag zitten. Het is druk in de trein/bus, maar naast elk van deze jongeren is een plek vrij. Naast wie ga je zitten? Met wie zou je een praatje maken?

Laat een paar studenten de vragen beantwoorden.

Om het spel af te sluiten kun je een aantal conclusies delen. Benadruk dat iedereen:

- mensen snel indeelt op basis van een eerste indruk
- op basis van een eerste indruk iemand met bepaalde eigenschappen associeert
- op basis van eerdere ervaringen, beelden uit de media of meningen van anderen, negatieve associaties heeft bij bepaalde groepen die kunnen leiden tot negatieve vooroordelen
- anderen beoordeelt (en soms veroordeelt), maar zelf ook wordt be- en veroordeeld in het dagelijkse leven
- door iemand beter te leren kennen, meer kanten van diegene ziet

Een spel over
vooroordelen
en stereotypen.
Voor iedereen die
werkt met
jongeren.

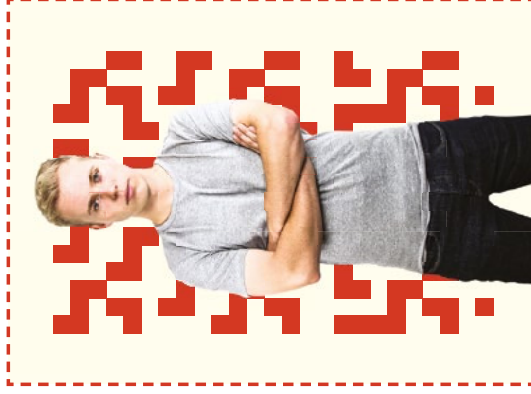
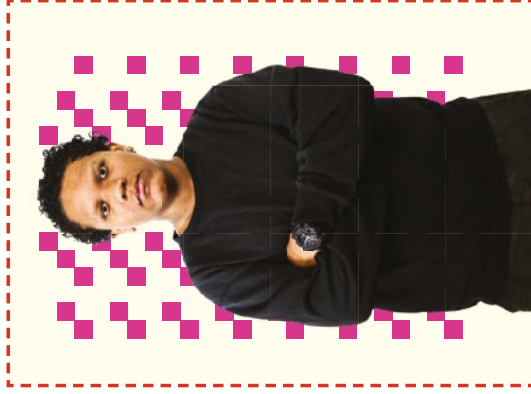
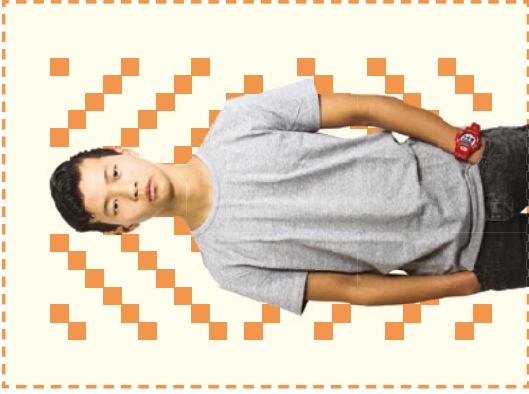
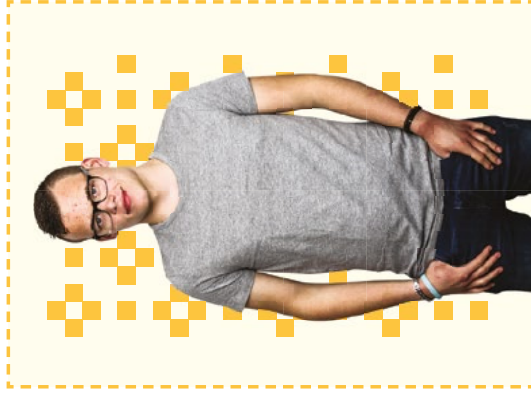

op het eerste gezicht

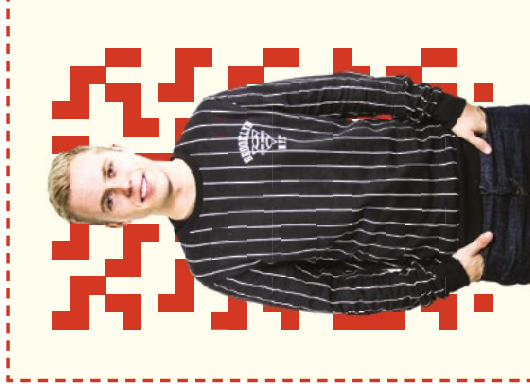
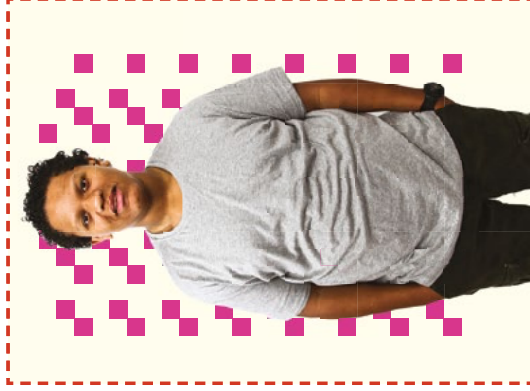
'Op het eerste gezicht'
is een uitgave van de Anne Frank
Stichting. Vormgeving en productie
i.s.m. Overburen.

Dit project is mede mogelijk
gemaakt door een bijdrage van het
ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport.

Contact: docenten@annefrank.nl
Meer informatie: www.annefrank.org
© Anne Frank Stichting, 2014, 2016
@ foto's jongeren: Anne Frank
Stichting/Jesje Veling

Op het eerste gezicht
Stap 1: serieus kijkend

Op het eerste gezicht Stap 2: lachend

vrijdenkende
gelovige

loyaal
famielimens

creatieve
doorzetter

ambitieuze
filmlietfebbeer

stoere
technent

sportieve
gangmaker

rustige
levensgenieter

voetballende
grappenmaker

gezellige
dierenvriend

kritische
gospelzanger

Op het eerste gezicht

Set 3

Hoewel ik
regelmatig als
Surinaams wordt
ingeschat, ben ik
toch echt 100%
Marokkaans.

Voor wijze raad
praat ik altijd met
mijn oma.

Soms denken
mensen dat ik
arrogant ben,
maar ik kijk
gewoon wat
streng.

Ik voel me het
meest op mijn
gemak op de
filmset.

Als ik rijk word dan
koop ik een Ferrari.

Ik houd er niet van
als mensen liegen.

Ik ben niet
verlegen, ik kijk
gewoon graag de
kat uit de boom.

Als er iets in de
klas gebeurt,
word ik er altijd uit
gepikt (ook al heb
ik niets gedaan).

Ik ben echt
helemaal mezelf
op de dieren-
ambulance.

Ik hecht veel
waarde aan mijn
geloof. Dagelijks
bidden is voor mij
vanzelfsprekend.

Op het eerste gezicht

Set 4

1 Saadia

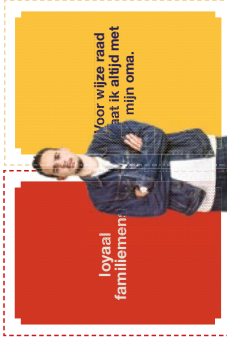
Saadia is 21 jaar oud. Ze houdt erg van bakken. Ze volgt een HBO opleiding en luistert graag naar R&B. Ze vindt het lastig om in Nederland als Marokkaan te worden gezien, en in Marokko juist als Nederlander. Saadia is gelovig maar draagt nu nog geen hoofddoek. Ze denkt er over in de toekomst wel een hoofddoek te gaan dragen, ze wil de keuze heel bewust maken. Ze heeft een hekel aan mensen die generaliseren.

6 Jeroen

Jeroen is 22 jaar oud. Hij staat 6x per week op het tennisveld. Sporten doet hij op professioneel niveau. Jeroen volgt een universitaire opleiding. Hij is heel gelukkig met zijn vriend. Zijn vriend is bij veel van zijn wedstrijden aanwezig. Soms zijn mensen verbaasd dat hij homoseksueel is, omdat hij "zo mannelijk is". Jeroen heeft een hekel aan agressiviteit.

2 Brian

Brian is 23 jaar oud. Hij houdt van acteren. Hij heeft MBO gedaan maar is momenteel werkloos. Zijn beide ouders zijn overleden. Hij droomt ervan om later zelf een mooi compleet gezin te hebben. Brian is heel sociaal en zijn vrienden zijn erg belangrijk voor hem. Brian heeft een hekel aan schijnheiligheid.

7 Rebecca

Rebecca is 22 jaar. Ze kreeg kanker toen ze 11 jaar oud was. Daardoor is ze nu nog snel moe. Ze houdt van zingen, dansen, reizen, paardrijden en zwemmen. Ze werkt regelmatig als model. In de toekomst wil Rebecca acteren; ze kan dan alles wat ze leuk vindt combineren: theater, film, dans, productie en zelf toneel spelen. Door haar ziekte wil ze nu zoveel mogelijk van het leven genieten. Ze heeft een hekel aan mensen die snel klagen.

3 Judith

Judith is 16 jaar oud. Zij houdt van dansen, zingen en acteren en volgt de opleiding tot musical artist.

Judith is Nederlandse met Israëlsche en Roemeense roots. Zij vindt haar joodse geloof belangrijk, maar gaat niet vaak naar de synagoge. Later wil zij als actrice de wereld rondreizen en veel mensen ontmoeten. Judith heeft een hekel aan vooroordelen.

8 Sheraino

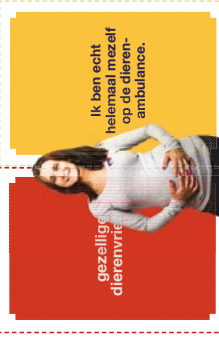
Sheraino is 14 jaar. Hij houdt van voetbal en thaboksken. Hij vindt het belangrijk dat vrienden voor elkaar opkomen. In de toekomst wil hij motor leren rijden. Sheraino wordt er vaak uitgepikt als er onrust is in de klas, terwijl hij er lang niet altijd mee te maken heeft. Hij heeft een hekel aan docenten die altijd gelijk willen hebben en niet willen luisteren.

4 Feng

Feng is 17 jaar oud. Hij doet aan Taekwondo en fitness. Feng is geadopteerd uit China toen hij een baby was. Hij heeft een aangeboren handicap aan zijn handen maar hij kan alles. Feng houdt erg van films. Zijn droom is om in Los Angeles te wonen en een beroemde actrice te zijn. Hij heeft een hekel aan mensen die anderen buiten sluiten.

9 Shiva

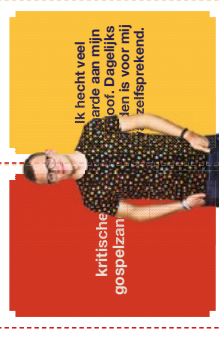
Shiva is 22 jaar oud. Ze houdt van trance muziek. Ze is een vrolijke dame met een voorkeur voor verschillende kapsels. Nu draagt ze soms dreadlocks maar in het verleden heeft ze ook blauw haar gehad. Ze werkt als vrijwilliger op de dierenambulance. Shiva heeft veel last gehad van vooroordelen vanwege haar geverfde haren. Ze heeft een hekel aan dierenmishandeling.

5 Lotte

Lotte is 32 jaar oud. Ze is automonteur en technicus. Lotte is geboren als jongen. Zij is ontslagen op haar werk nadat ze zich als vrouw ging kleden. In de toekomst hoopt zij een leuke vriendin te krijgen. Ze is sociaal, eigenwijs en een beetje impulsief. Ze werkt graag met haar handen en zou wel een eigen bedrijf willen hebben. Ze heeft een hekel aan mensen die voorbarige conclusies trekken.

10 Thom

Thom is 17 jaar oud. Hij houdt van filmpjes maken en schrijven. Hij wil journalist worden of de Kleinkunstacademie doen. Hij kan goed zingen en houdt ervan om mensen te amuseren. Thom is christelijk en bidt iedere dag. Soms krijgt Thom te maken met vooroordelen omdat hij aulist is. Thom heeft een hekel aan

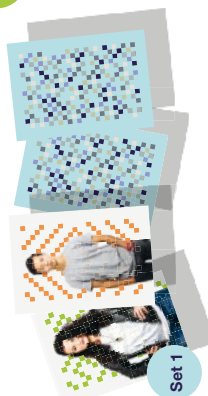
Op het eerste gezicht Oplossingen

Start van het spel

Stap 1

Verdeel de kaarten in vier setjes per kleur. Begin met set 1 en leg deze open op tafel.

Set 1: serieus kijkend

Stel de volgende vraag aan de jongeren: *Stel je voor: je komt een bus binnen. Op elke bank zit iemand, maar naast iedereen is ruimte om te gaan zitten. Naast wie ga je zitten?*

Het begin van het gesprek gaat over de personen op de kaarten. Je kunt vragen stellen zoals:

“Wat is je eerste indruk van de persoon op de kaart?”

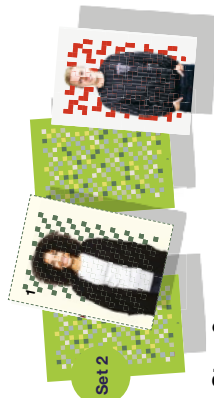
“Waarom kies je voor hem of haar? Of juist waarom wil je echt niet naast hem of haar zitten?”

Het doel is om te laten inzien dat je op basis van je eerste indruk al iemand beoordeelt en indeelt in een groep, zonder hem of haar te kennen. “Hoe denk je dat hij/zij is?”, kan een volgende vraag zijn om bij de jongeren te achterhalen waarom ze voor diegene hebben gekozen. Wijs de jongeren op het onderscheid tussen feiten en meningen.

Feit: iets wat je kunt controleren. Het is zo, en je kunt er niet over discussiëren. Bijvoorbeeld:

Ze heeft dreadlocks.

Mening: iets wat je vindt. Bijvoorbeeld: Ze heeft dreadlocks en dat vind ik vies.

Set 2: lachend

Stap 2

set 2: lachend

Pak set 2 en leg dezelfde personen naast elkaar. Je ziet naast een serieus kijkende persoon nu ook een lachende. Laat de jongeren kijken naar het effect dat een lach heeft op hoe iemand overkomt, of het verschil dat kleding maakt (soms heeft de persoon nu andere kleding aan: neutraler of juist apart en iets bijzonders). Achterhaal of hun mening is veranderd na het zien van de tweede kaart. Voorbeeldvragen: *“Je wilt de net absoluut niet naast hem/haar zitten. Hoe denk je daar nu over? Is je mening over hem of haar veranderd?”*

heeft spieren en tatoeages.” Vraag dan door: *“Zijn alle mensen met tatoeages dan stoer?”* en *“Zou dat meisje hier ook de stoere technet kunnen zijn? Waarom eigenlijk niet?”*

Stereotypen: Generalisaties over groepen mensen. Iedereen heeft bepaalde ideeën in zijn hoofd over Duitsers, moslims, homo's, gehandicapten, bejaarden, etc.

Vooroordeel: Een vaak negatief oordeel dat je vooraf over iemand of iets hebt. Vooroordelen zijn emotioneel geladen.

Set 4

Stap 4

set 4

Deel alle kaarten van set 4 uit.

Vraag aan de jongeren om de uitspraken bij de desbetreffende persoon te leggen.

Voorbeeldvraag: *“Welke uitspraak hoort bij wie?”* Pak daarna ook de bio's op de achterkant van deze handleiding erbij om meer over bepaalde personen te kunnen vertellen.

Het doel hier is om te laten inzien dat je anders over iemand gaat denken als je hem beter leert kennen. Je hebt een eerste indruk van iemand en rekent hem op basis van één kenmerk tot een bepaalde groep. Maar iedereen is een individu en behoort tot verschillende groepen. Kijk naar Jeroen: hij is tennisser, man, student, blank en homo. Of Sarah: vrouw, Nederlands, Marokkaans, kickbokser,

moslim. Iemand's identiteit bestaat altijd uit verschillende kenmerken. Deze kunnen door de jaren heen veranderen.

EINDE SPEL

Stel opnieuw de allereerste vraag:

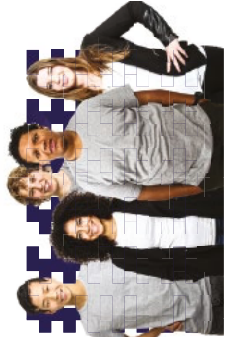
Stel je voor: je komt een bus binnen. Op elke bank zit iemand, maar naast iedereen is ruimte om te gaan zitten. Met wie maak je een praatje?

Het spel kan worden afgesloten door de cirkel rond te maken en te eindigen met een soort conclusie. Benadruk dat iedereen:

- mensen snel indeelt op basis van een eerste indruk;
- op basis van een eerste indruk iemand met bepaalde eigenschappen associeert;
- op basis van eerdere ervaringen, beelden uit de media of meningen van anderen, negatieve associaties heeft bij bepaalde groepen die kunnen leiden tot negatieve vooroordelen;
- anderen beoordeelt (en soms veroordeelt), maar zelf ook wordt be- en veroordeeld in het dagelijkse leven;
- door iemand beter te leren kennen, meer kanten van diegene ziet.

Tips voor grote groepen (of in de klas):

- Maak groepjes van maximaal zes jongeren. Ieder groepje krijgt een spel.
- Belangrijk: Ieder groepje moet een spelleider hebben, die van tevoren de handleiding heeft gelezen en weet wat hij of zij moet doen.
- De spelleider legt de kaarten op tafel, kent de personages, stelt de bijbehorende vragen en opdrachten en vat na afloop alles samen.

Op het eerste gezicht

Speluitleg

Bestellen?

Stuur een mail naar docenten@annefrank.nl
o.v.v. 'op het eerste
gezicht' (kosten: €10)

Op het eerste gezicht De speldoos

Actie ondernemen

Doelgroep + aantal deelnemers
(min. en max.)

Schoolklas – voortgezet onderwijs
16 – 18 jaar
Geen minimum aantal deelnemers

Duur

60 - 90 minuten

Inhoud
(korte beschrijving)

Studenten bekijken korte video's van jongeren die te maken hebben gehad met discriminatie. Zij hebben besloten om op verschillende manier iets te doen hiertegen. Het bekijken van deze video's en het bespreken van deze acties kan studenten helpen om op hun eigen handelen te reflecteren. En na te denken over hun eigen gedrag en mogelijkheden om zelf actie te ondernemen.

Methode

Video's bekijken
Werkblad invullen
Discussie in kleine groep
Discussie met de gehele klas

Leerdoelen
(wat is de impact op de deelnemers)

- Studenten reflecteren op de betekenis van actie ondernemen
- Studenten worden geïnspireerd door voorbeelden van jongeren die op verschillende manieren hebben gereageerd op discriminatie
- Studenten discussiëren over wat zij kunnen doen

Indeling van het lokaal

Geen voorbereiding nodig

Materiaal

- Beamer
- Internetverbinding
- Papier
- Pennen
- Post-it's

Vorbereiding

- Bekijk de 6 korte video's van jongeren die actie hebben ondernomen. <https://www.storiesthatmove.org/en/videos-2/taking-action/>
- Selecteer twee video's die je aan de studenten wilt laten zien

STAP VOOR STAP

Stap 1. Videoclips

- **Duur:** 30 minuten
- **Doel:** Studenten worden geïnspireerd door voorbeelden van jongeren die op verschillende manieren hebben gereageerd op discriminatie
- **Materialen:** Beamer, videoclips papier, pennen
- **Vorbereiding:** Zie boven
<https://www.storiesthatmove.org/en/videos-2/taking-action/>

1. Uitleg door de docent (10')

Vertel de studenten dat zij twee video's gaan kijken van jongeren die geconfronteerd zijn met discriminatie, maar die zelf actie hebben ondernomen. Geef geen achtergrondinformatie over de video's.

2. Denken – Delen – Uitwisselen(20')

Denken (5')

Vraag de studenten om na het bekijken van de video's per video één woord op te schrijven dat uitdrukt welk gevoel het zien van de video bij hen opriep.

De tweede vraag die ze individueel beantwoorden is; wat is het verschil en wat is de overeenkomst tussen de twee video's.

Delen (10')

Vraag studenten om in tweetallen hun antwoorden uit te wisselen.

Uitwisselen (15')

Nadat de studenten hun antwoorden in tweetallen hebben besproken is de volgende stap om de antwoorden uit te wisselen in de gehele groep. Wat zijn de gevoelens die studenten hebben na het zien van de twee video's? Zorg ervoor dat het gevoelens/emoties zijn.

Niet het gevoel dat zij hebben voor de persoon in de video. Het kan helpen om de studenten de volgende vraag te laten beantwoorden: Na het zien van de video voelde ik me ... Vraag een paar studenten om antwoord te geven en vraag of er nog andere gevoelens of emoties zijn. Hopelijk komen er verschillende gevoelens aan bod.

De tweede vraag heeft betrekking tot de verschillen en de overeenkomsten tussen de twee verhalen van de jongeren van de video's. Discussieer met de gehele groep over de verschillen en de overeenkomsten.

Step 2. Actie!

- **Duur:** 30 minuten
- **Doel:**
 - Studenten reflecteren op wat het betekent om actie te ondernemen
 - Studenten bespreken wat zij zelf kunnen doen
- **Materialen:** Papier en pennen
- **Vorbereiding:** <https://www.storiesthatmove.org/en/videos-2/taking-action/>
Schrijf vier zinnen op het bord (studenten mogen ze nog niet zien)
Zeggen ...
Iemand steunen door
Melden bij ...
Iets anders ...

1. Uitleg door de docent (10')

Vertel de studenten dat ze 5 video's van 5 jongeren gaan zien die zelf actie hebben ondernomen in relatie tot de onderwerpen vooroordelen, stereotypen en discriminatie.

2. Actie (20') (kleine groepen, max. 5 studenten per groep).

Definitie (5')

Laat de studenten discussiëren over de vraag wat 'actie ondernemen' betekent. Laat ze bespreken welke verschillende vormen van actie ondernemen zij kennen. Je hoeft geen massademonstratie op te zetten om mensen te laten weten dat je tegen discriminatie bent. Wat kunnen studenten in hun eigen omgeving doen. De video's dienen als inspiratie.

Doen (15')

De volgende stap is om de studenten te laten discussiëren over wat zij kunnen doen tegen discriminatie. Of als ze een voorbeeld hebben wat zij gedaan hebben tegen discriminatie laat ze dan daar met elkaar over in gesprek gaan.

Geef elk groepje vier witte vellen papier (A4).

Vraag de studenten om na te denken over wat zij zouden doen als zijzelf of een persoon in hun naaste omgeving wordt geconfronteerd met discriminatie. Laat de groepen brainstormen over de volgende vraag: **Hoe kun je reageren op discriminatie?**

Laat de studenten alle verschillende mogelijkheden die ze kunnen bedenken opschrijven.

Wat zouden ze **zeggen?**

Hoe zouden ze iemand **steunen?**

Waar of bij wie zouden ze het **melden?**

Iets anders...

Stap 3. Afsluiting

	Duur:	15 – 30 minuten
	Doel:	• Studenten reflecteren op wat het betekent om actie te ondernemen• Studenten bespreken wat zij zelf kunnen doen
	Materialen:	papier/post-it's en pennen

1. Verschillende mogelijkheden (15')

Laat de studenten de uitkomst van de groepsdiscussie delen in de gehele groep. Vraag de studenten naar de mogelijkheden die zij hebben bedacht. Wellicht dat zij een persoonlijk verhaal kunnen delen of een verhaal waarbij zij iemand hebben ondersteund.

2. Reflectie (15')

Na het werken in groepen gaan de studenten individueel aan het werk. Geef elke student een leeg wit papier of deel een post-it uit. Vraag de studenten om één ding op te schrijven dat hen verraste of wat hen een nieuw inzicht gaf op het onderwerp of wat ze willen onthouden van de discussie die ze hebben gevoerd. Vraag na de opdracht of er een aantal studenten zijn die hun gedachten willen delen.

Deze kant en klare handleidingen zijn tot stand gekomen door een samenwerking tussen het POLIN museum, Kazerne Dossin en de Anne Frank Stichting. Het project Horizontal Historical Education in Non-Discrimination Activities is gerealiseerd tussen 2018 en 2020 met dank aan de subsidie van het *Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme van de Europese Unie*.

bezoek de website van het project:

<https://www.polin.pl/en/horizontal-historical-education-in-non-discriminative-activities>

Contact: edukacja@polin.pl

Contact: info@kazernedossin.eu

anne frank
stichting

Contact: education@annefrank.nl

HANDLEIDING

Horizontal Historical Education
in non-discriminative Activities

voor docenten